

Nr 3(72) 2018

ISSN 2544-7068

BEZPIECZNY BANK

BFG BANKOWY
FUNDUSZ
GWARANCYJNY

Nr 3(72) 2018

ISSN 2544-7068

BEZPIECZNY BANK

BFG BANKOWY
FUNDUSZ
GWARANCYJNY

BEZPIECZNY BANK jest czasopismem wydawanym przez Bankowy Fundusz Gwarancyjny od 1997 roku, poświęconym zagadnieniom stabilności systemu finansowego, ze szczególnym uwzględnieniem systemu bankowego.

KOMITET REDAKCYJNY

prof. Jan Szambelańczyk – redaktor naczelny
prof. Małgorzata Iwanicz-Drozdowska
prof. Ryszard Kokoszczyński
prof. Monika Marcinkowska
prof. Ewa Miklaszewska
prof. Krzysztof Opolski
dr Ewa Kulińska-Sadłocha
Ewa Teleżyńska – sekretarz redakcji

RADA PROGRAMOWO-NAUKOWA

Piotr Nowak – przewodniczący
prof. Paola Bongini
prof. Santiago Carbo-Valverde
prof. Dariusz Filar
prof. Eugeniusz Gatnar
prof. Andrzej Gospodarowicz
prof. Leszek Pawłowicz
Krzysztof Pietraszkiewicz
Zdzisław Sokal
prof. Rafał Sura

Artykuły publikowane w **BEZPIECZNYM BANKU** są recenzowane.
Za publikację naukową w **BEZPIECZNYM BANKU** Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego przyznał trzynaście punktów.
BEZPIECZNY BANK (online) ISSN 2544-7068
Wcześniejsze wydania **BEZPIECZNEGO BANKU** miały numer ISSN 1429-2939

REDAKCJA

Krystyna Kawerska

WYDAWCA

Bankowy Fundusz Gwarancyjny
ul. Ks. Ignacego Jana Skorupki 4
00-546 Warszawa

SEKRETARIAT REDAKCJI

Ewa Teleżyńska
Telefon: 22 583 08 78
e-mail: ewa.telezynska@bfg.pl

Informacje dotyczące wymogów formalnych i edytorskich dla autorów publikacji znajdują się na stronie: **www.bfg.pl**

Aleksandra Jurkowska*

Uwarunkowania regulacyjne prowadzenia działalności przez banki spółdzielcze w Polsce

Streszczenie

Globalny kryzys finansowy oddziaływał na polskie banki spółdzielcze jedynie w sposób pośredni, jednak po kryzysie sytuacja banków spółdzielczych zaczęła się pogarszać. Na taki stan rzeczy wpływ miały liczne zmiany zachodzące w otoczeniu makroekonomicznym i regulacyjnym. Cele artykułu to prezentacja uwarunkowań regulacyjnych prowadzenia działalności przez banki spółdzielcze w Polsce oraz próba określenia wpływu najbardziej istotnych pokryzysowych regulacji unijnych i krajowych na pozycję konkurencyjną i kierunki ewolucji modelu organizacyjnego rodzimego sektora bankowości spółdzielczej. Analizą objęto wybrane akty unijne i krajowe (pakiet CRDIV/CRR, dyrektywy w sprawie DGS i BRR, PSD2, wewnętrzne przepisy podatkowe). Na podstawie przeprowadzonych analiz sformułowano trzy wnioski: 1) w dotychczasowych rozwiązaniach regulacyjnych przywileje przewidziano głównie dla członków IPS, natomiast w ograniczonym stopniu zastosowano w nich regułę proporcjonalności, 2) przywileje regulacyjne sprawiają, że ewolucja modelu organizacyjnego sektora bankowości spółdzielczej w Polsce w kierunku IPS wydaje się nieunikniona, 3) kooperacja z fintechami i wspólne (np. na poziomie IPS) wejście w segment innowacji technologicznych może przyczynić się do rozbudowania oferty i zwiększenia konkurencyjności polskich banków spółdzielczych.

Słowa kluczowe: bankowość spółdzielcza, instytucjonalne systemy ochrony, pozycja konkurencyjna banków spółdzielczych, regulacje pokryzysowe, zasada proporcjonalności

Regulatory Prerequisites for Operation Cooperative Banks in Poland in the Post-Crisis Period

Abstract

Even though the Polish cooperative banks were affected by the global crisis only indirectly, yet after the crisis their condition has begun to deteriorate. This was the result of numerous changes taking place within the macroeconomic and regulatory environment. This paper is

* Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie.

to present the regulatory prerequisites for operation of cooperative banks in Poland in the post crisis period, and to define the impact of crucial post-crisis regulations passed by the EU and the domestic bodies on the competitive position, and the directions in which the organizational model of domestic cooperative banking was to evolve.

The analysis comprised of selected EU and domestic legal acts (CRDIV/CRR package, the directives for DGS and BRR, PSD2, and internal tax regulations). Three conclusions were formulated on the basis of the conducted analysis: 1) the regulatory solutions to date envisaged privileges mainly for IPS members, whilst the proportionality principle was applied to a limited extent, 2) regulatory privileges make the evolution of the Polish cooperative banking organizational model towards IPS imminent, 3) competition with fintechs and joint (eg at the IPS level) entry into the segment of technological innovations may contribute to the expansion of the product offering and increasing the competitiveness of Polish cooperative banks.

Key words: cooperative banking, institutional protection schemes, competitive position of cooperative banks, post-crisis regulations, proportionality principle

Wstęp

Globalny kryzys finansowy, do jakiego doszło w latach 2008–2009, oddziaływał na polskie banki spółdzielcze jedynie pośrednio. Brak silniejszych powiązań z rynkiem międzybankowym, skoncentrowanie działalności na przyjmowaniu depozytów i udzielanie kredytów lokalnym klientom okazały się atutami pozwalającymi na poprawę dochodowości aktywów i kapitałów własnych oraz poprawę stopnia wypłacalności tego sektora¹. Po kryzysie sytuacja banków spółdzielczych zaczęła się pogarszać – znacząco spadły ich wyniki finansowe, a wskaźniki efektywności utrzymywały się na poziomach niższych niż w całym sektorze bankowym. W 2015 r. upadł Spółdzielczy Bank Rzemiosła i Rolnictwa w Wołominie (SBRzR; był to pierwszy upadek banku w Polsce od 2001 r.²), natomiast BS w Lesznowoli, w konsekwencji problemów finansowych, został przejęty przez SGB-Bank. W 2016 r. w stan upadłości postawiono Bank Spółdzielczy w Nadarzynie. Niekorzystne tendencje zaczęły być dostrzegalne w chwili, kiedy kraje zjednoczonej Europy doświadczały szoku regulacyjnego związanego z implementacją Bazylei III oraz aktów prawnych mających na celu wzmocnienie systemu finansowego UE i ochronę przed ryzykiem systemowym. Cele artykułu to prezentacja uwarunkowań regulacyjnych prowadzenia działalności przez banki spółdzielcze w Polsce oraz próba określenia wpływu najbardziej istotnych pokryzysowych regulacji unijnych i krajowych na pozycję konkurencyjną i kierunki ewolucji modelu organizacyjnego rodzimego sektora bankowości spółdzielczej. Analizą objęto lata 2011–2017, chyba że brak dostępu do danych zdecydował o wykorzystaniu źródeł wtórnych, w których odmiennie ustalono ramy czasowe. Rozważania zasadnicze podzielono na trzy obszary tematycz-

¹ S. Kozak, *Stabilność i dochodowość banków spółdzielczych w Polsce w czasie kryzysu rynków finansowych*, „Zeszyty Naukowe – Polityki Europejskie, Finanse i Marketing”, Nr 4 (53), 2010, s. 252.

² Por. *Poczet upadłych banków polskich*, <https://www.bankier.pl/wiadomosc/Poczet-upadlych-bankow-polskich-Infografika-7482432.html> (dostęp: 12.05.2018).

ne: założenia wybranych pokryzysowych regulacji unijnych (pakiet CRDIV/CRR, dyrektywy w sprawie DGS i BRR, PSD2); wpływ aktów unijnych oraz wybranych regulacji wewnętrznych na funkcjonowanie sektora polskich banków spółdzielczych; systemy ochrony instytucjonalnej tworzone przez polskie banki spółdzielcze oraz problemy dotyczące potencjalnego utworzenia zrzeszenia zintegrowanego wokół Polskiego Banku Apeksowego. Artykuł kończy podsumowanie, w którym sformułowano wnioski wyciągnięte na podstawie przeprowadzonych analiz.

1. Przegląd regulacji unijnych

1.1. Pakiet CRDIV/CRR

CRDIV³/CRR⁴ to pakiet regulacyjny wdrażający do ustawodawstwa unijnego postanowienia Bazylei III (Trzecia Umowa Kapitałowa; Bazylea III⁵), którego przepisy w zasadniczej części stały się już obowiązującym standardem, jednak w całości wejdą w życie 1 stycznia 2019 r. W ramach pakietu wprowadzono zmiany w dwóch głównych obszarach determinujących bezpieczeństwo banków: pierwszy to adekwatność kapitałowa (podniesienie współczynnika wypłacalności, zmiany definicyjne funduszy własnych), drugi – płynność i ryzyko płynności (wprowadzenie norm stymulujących stabilne finansowanie). Rozwiązania przyjęte w pakiecie CRDIV/CRR oznaczają dla wszystkich banków dodatkowe obowiązki sprawozdawcze i administracyjne. Pierwsze wynikają z konieczności przekazywania właściwym organom nadzorczym stosownych informacji dotyczących ekspozycji na poszczególne typy ryzyka. Rozporządzenie CRR i wydane na jego podstawie standardy techniczne⁶ określają jednolity zakres danych przekazywanych do właściwych organów nadzoru. Obecna sprawozdawczość bankowa wykorzystuje trzy standardy: COREP (sprawozdawczość ostrożnościowa), FINREP (sprawozdawczość finansowa) oraz LE (Large Exposures – duże zaangażowania banków). Nowe obowiązki

³ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/36/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie warunków dopuszczenia instytucji kredytowych do działalności oraz nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i firmami inwestycyjnymi, zmieniająca dyrektywę 2002/87/WE i uchylająca dyrektywy 2006/48/WE i 2006/49/WE, Dz.Urz. UE z dnia 27 czerwca 2013 r. L 176/338-436.

⁴ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012, Dz.Urz. UE z dnia 27 czerwca 2013 r. L 176/1-337.

⁵ Składają się na nią dokumenty: *Basel III: A Global Regulatory Framework for More Resilient Banks and Banking Systems*, Basel Committee on Banking Supervision, Bank for International Settlements, December 2010 oraz *Basel III: International Framework for Liquidity Risk Measurement, Standards and Monitoring*, Basel Committee on Banking Supervision, Bank for International Settlements, December 2010.

⁶ Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 680/2014 z dnia 16 kwietnia 2014 r. ustanawiające wykonawcze standardy techniczne dotyczące sprawozdawczości nadzorczej instytucji zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013, Dz.Urz. UE z dnia 28 czerwca 2016 r., L 191/1-1861.

administracyjne to głównie dodatkowe ujawnienia⁷ oraz korekta polityki wynagrodzeń osób zarządzających (w tym podział wynagrodzenia na część stałą i zmienną), które mogą wpływać na profil ryzyka danej instytucji⁸.

W przypadku banków spółdzielczych kluczowe znaczenie mają postanowienia pakietu dotyczące zmian konstrukcyjnych współczynnika wypłacalności, a także warunków zaliczania przez instytucje kredytowe instrumentów kapitałowych do funduszu podstawowego Tier 1. Zmiany zasad kalkulacji współczynnika adekwatności kapitałowej polegają m.in. na podniesieniu jego wartości granicznych poprzez wprowadzenie do licznika buforów zapobiegających procykliczności, tj. dodatkowego, stałego bufora zabezpieczającego (Capital Conservation Buffer) o wartości 2,5%⁹ oraz bufora antycyklicznego (Counter-cyclical Buffer) o wartości 0–2,5%¹⁰ (ze względu na wymienione bufory minimalna wartość współczynnika wypłacalności może wynieść nawet 13%). Jednocześnie zapisy CRDIV/CRR ograniczają możliwości zaliczania udziałów członkowskich do funduszu podstawowego, przewidując następujące warunki takiego zaliczenia¹¹:

- instrumenty muszą być emitowane bezpośrednio przez instytucję po wcześniejszym wydaniu zgody przez właścicieli instytucji lub, jeżeli jest to dozwolone, na mocy mającego zastosowanie prawa krajowego, przez organ zarządzający instytucji,
- instrumenty muszą być opłacone, a ich zakup nie może być finansowany bezpośrednio ani pośrednio przez instytucję,
- instrumenty muszą być klasyfikowane jako kapitał w rozumieniu odpowiednich standardów rachunkowości,
- instrumenty muszą być wyraźnie i oddzielnie ujawnione w bilansie w sprawozdaniu finansowym instytucji,
- instrumenty muszą być wieczyste,
- kwota główna instrumentów nie może zostać zmniejszona ani spłacona, z wyjątkiem: 1) likwidacji instytucji; 2) uznaniowego odkupu instrumentów lub zastosowania innych uznaniowych środków obniżenia kapitału, jeśli instytucja uzyskała uprzednie zezwolenie właściwego organu.

Zmiany w obszarze obowiązujących standardów płynnościowych przewidziane pakietem CRDIV/CRR to głównie wprowadzenie wskaźników płynności krótkoterminowej (LCR) i strukturalnej (NSFR). Celem wprowadzenia normy LCR jest m.in. taka przebudowa struktur bilansów banków, aby w okresie napięć płynnościowych nie dochodziło do zbyt dużego obciążenia banku centralnego. Zadaniem normy NSFR jest zmiana struktury finansowania banków z opartej na krótkoterminowym rynku hurtowym na depozyty średnio- i długoterminowe oraz długoterminowe papiery dłużne, instrumenty *quasi*-kapitałowe i kapitały własne. Na mocy rozporządzenia

⁷ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013..., *op. cit.*, art. s. 435–451.

⁸ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/36/UE..., *op. cit.*, art. 92–95.

⁹ *Ibidem*, art. 129.

¹⁰ *Ibidem*, art. 130.

¹¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013..., *op. cit.*, art. 28.

delegowanego Komisji (UE) 2015/61¹², od 1 stycznia 2018 instytucje kredytowe powinny utrzymywać wskaźnik LCR na poziomie 100% (wcześniej obowiązywały następujące wskaźniki: od 1 października 2015 – 60%, od 1 stycznia 2016 – 70%, od 1 stycznia 2017 – 80%). Zgodnie z ostatnią umową bazylejską do 1 stycznia 2018 r. powinno zakończyć się wdrażanie standardu NSFR¹³. Rozporządzenie CRR nie określiło jednak minimalnych poziomów tego wskaźnika ani dat jego wdrożenia, i według stanu na koniec kwietnia 2018 r. nie był to jeszcze standard obowiązujący w krajach UE. Problem zmiany podejścia do źródeł finansowania dotyczy zarówno banki spółdzielcze jak i zrzeszające, ponieważ po zmianie przepisów banki spółdzielcze nie mogą już zaliczać lokat składanych w bankach zrzeszających do aktywów płynnych¹⁴, natomiast jedne i drugie podmioty muszą przyporządkować wysokie wagi odpływu środkom pochodzącym z rynku hurtowego (dla środków pozyskanych z rynku międzybankowego waga odpływu wynosi 100%)¹⁵.

W odniesieniu do wymogów sprawozdawczych, zarówno w rozporządzeniu CRR¹⁶ jak i standardach technicznych¹⁷, podkreślono konieczność uwzględnienia przez odpowiednie władze nadzorcze charakteru i złożoności działań instytucji (rozmiary portfela handlowego i bankowego, metody stosowane w zakresie szacowania ryzyka kredytowego) przy egzekwowaniu obowiązku raportowania oraz możliwość zastosowania ilościowych progów istotności przy wprowadzaniu poszczególnych wzorów sprawozdawczych. Chociaż dla małych podmiotów oznacza to mniej skomplikowane procedury, przedstawiciele środowiska banków spółdzielczych wielokrotnie podkreślali nadmierne obciążenie kosztami administracyjnymi w tym zakresie.

W rozwiązywaniu problemów związanych z wypełnieniem przez banki spółdzielcze norm adekwatności kapitałowej i norm płynnościowych może pomóc uczestnictwo w przewidzianym przez CRR systemie ochrony instytucjonalnej (*Institutional Protection Scheme*, IPS)¹⁸, stanowiącym umowne lub ustawowe uzgodnienie w sprawie odpowiedzialności, które chroni instytucje członkowskie, a w szczególności gwarantuje ich płynność i wypłacalność w celu uniknięcia upadłości. System zakłada ścisłe powiązania między członkami zrzeszeń, polegające na wzajemnym gwarantowaniu płynności i wypłacalności przez jego uczestników. Pewne ulgi – zarówno w odniesieniu do wymogów ostrożnościowych, jak i wymogów sprawozdawczych

¹² Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2015/61 z dnia 10 października 2014 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 w odniesieniu do wymogu pokrycia wpływów netto dla instytucji kredytowych, Dz.Urz. UE z dnia 17 stycznia 2014 r. L 11/1–36.

¹³ *Basel III: The Net Stable Funding Ratio*, Bank for International Settlements, October 2014, s. 2.

¹⁴ https://www.knf.gov.pl/crd/pakiet_crd4_banki_spoldzielcze.html (dostęp: 19.02.2017).

¹⁵ Por. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013..., *op. cit.*, art. 420–424 oraz Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2015/61..., *op. cit.*, art. 23–31.

¹⁶ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013..., *op. cit.*, art. 99 ust. 5.

¹⁷ Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 680/2014..., *op. cit.*, słowo wstępne.

¹⁸ Por. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013..., *op. cit.*, art. 113 ust. 7. We wskazanym artykule sprecyzowano również wymogi stawiane przed instytucjami ubiegającymi się o przyznanie statusu IPS.

– powinna także przynieść spodziewana nowelizacja pakietu CRDIV/CRR¹⁹. Propozycje zmian przedstawione w listopadzie 2016 r. przez Komisję Europejską, a także sporządzony w toku dyskusji nad zmianami raport Simona, zawierają m.in. definicję małego banku (podmiot o aktywach niższych niż 1,5 mld EUR) oraz przewidują dla takiego podmiotu uproszczone zasady raportowania i uproszczone zasady wyznaczania normy płynności długoterminowej²⁰.

1.2. Dyrektywy w sprawie DGS oraz BRR

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/49/UE²¹ dotycząca zasad gwarantowania depozytów (Deposit Guarantee Schemes, DGS) weszła w życie 2 lipca 2014 r. (część postanowień zaczęła obowiązywać 4 lipca 2015 r.). Państwa członkowskie zostały zobligowane do wprowadzenia w życie aktów ustawowych, administracyjnych i wykonawczych niezbędnych do jej stosowania do 3 lipca 2015 r. lub do 3 lipca 2016 r. Dyrektywa zasadniczo zwiększa ochronę oszczędności deponentów, a jej główne postanowienia to: 1) utrzymanie kwot gwarancyjnych na poziomie 100 000 euro, 2) uproszczenie i harmonizacja ustaleń dotyczących gwarancji wypłaty, 3) skrócenie terminu wypłaty, 4) zharmonizowanie metod finansowania systemów gwarancji depozytów *ex ante* (dyrektywa dopuszcza też wprowadzenie składek *ex post*), 5) możliwość udzielania pożyczek pomiędzy systemami gwarantowania depozytów na zasadzie dobrowolności. Według przepisów aktu, do 3 lipca 2024 r. dostępne środki finansowe systemu gwarancji depozytów powinny wynosić co najmniej 0,8% ogólnej kwoty depozytów gwarantowanych. Z punktu widzenia banków spółdzielczych najbardziej istotnym elementem nowego DGS jest sposób kalkulacji składek finansujących systemy gwarancyjne. Dyrektywa i wydane na jej podstawie wytyczne EBA za podstawę kalkulacji składek przyjmują kwotę gwarantowanych depozytów i stopień (wagę) ryzyka, na jakie narażony jest dany członek systemu (instytucja kredytowa)²². Ryzyko to szacowane jest z uwzględnieniem

¹⁹ Por. *Wniosek. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniająca dyrektywę 2013/36/UE w odniesieniu do podmiotów wyłączonych, finansowych spółek holdingowych, finansowych spółek holdingowych o działalności mieszanej, wynagrodzeń, środków i uprawnień nadzorczych oraz środków ochrony kapitału*, Komisja Europejska, Bruksela dnia 23.11.2016, COM(2016) 854 final, 2016/0364 (COD) oraz *Wniosek. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniające rozporządzenie (UE) nr 575/2013 w odniesieniu do wskaźnika dźwigni, wskaźnika stabilnego finansowania netto, wymogów w zakresie funduszy własnych i zobowiązań kwalifikowalnych, ryzyka kredytowego kontrahenta, ryzyka rynkowego, ekspozycji wobec kontrahentów centralnych, ekspozycji wobec przedsiębiorstw zbiorowego inwestowania, dużych ekspozycji, wymogów w zakresie sprawozdawczości i ujawniania informacji oraz zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012*, Komisja Europejska, Bruksela 23.11.2016, COM(2016) 850 final, 2016/0360 (COD).

²⁰ Szerzej: M. Zygierewicz, *Prawo: Proporcjonalność w CRDIV/CRR*, „Nowoczesny Bank Spółdzielczy”, 02/2018.

²¹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/49/UE z dnia 16 kwietnia 2014 r. w sprawie systemu gwarancji depozytów, Dz.Urz. UE z 12 czerwca 2014 r., L 173/149–178.

²² *Ibidem*, art. 4 ust. 2 i art. 13 ust. 1.

poziomu kapitału, płynności i sposobu finansowania, jakości aktywów, modelu prowadzenia działalności i zarządzania oraz potencjalnych strat dla całego systemu gwarancji.

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/59/EU²³ (Bank Recovery and Resolution Directive, BRRD) określa zasady powoływania krajowych mechanizmów restrukturyzacji oraz uporządkowanej likwidacji. Weszła w życie 22 czerwca 2014 r., a państwa członkowskie zostały zobowiązane do wydania odpowiednich aktów ustawowych, administracyjnych i wykonawczych do 31 grudnia 2014 r., z mocą obowiązującą od 1 stycznia 2015 r. (z pewnymi wyjątkami). Na podstawie przepisów BRRD, z uczestnictwem w krajowych mechanizmach restrukturyzacji oraz uporządkowanej likwidacji związane są m.in. obciążenia z tytułu składek zasilających odpowiednie fundusze tworzone na szczeblu krajowym, konieczność sporządzania planów naprawy, a także planów restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji oraz konieczność spełnienia minimalnego wymogu w zakresie funduszy własnych i zobowiązań kwalifikowalnych (*minimum requirement for own funds and eligible liabilities*, MREL). Składki dostosowywane są do profilu ryzyka każdej instytucji. Szczegóły sposobu naliczania składek podstawowych i ich korygowania o ryzyko określa rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2015/63²⁴. Przewiduje ono korektę składek podstawowych (wyznaczanych na podstawie zobowiązań pomniejszonych o fundusze własne i sumę depozytów gwarantowanych) o takie elementy ryzyka, jak: ekspozycja na ryzyko, stabilność i dywersyfikacja źródeł finansowania, znaczenie instytucji dla stabilności systemu finansowego lub gospodarki, dodatkowe wskaźniki ryzyka określone przez organ ds. restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji. Ostateczny wymiar składki to składka podstawowa pomnożona przez wskaźnik dodatkowej korekty ryzyka mieszczący się w przedziale 0,8–1,5 (algorytm wyznaczania wskaźnika korygującego znajduje się w rozporządzeniu). Prócz standardowych rozwiązań w rozporządzeniu delegowanym przewidziano możliwość poboru składek ryczałtowych (od 1 do 50 tys. euro w zależności od wielkości podmiotu) od małych instytucji, których zobowiązania ogółem pomniejszone o fundusze własne i depozyty gwarantowane nie przekraczają 300 mln euro i których aktywa ogółem wynoszą mniej niż 1 mld euro²⁵ (por. tabela 1).

²³ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/59/EU z dnia 15 maja 2014 r. ustanawiająca ramy na potrzeby prowadzenia działań naprawczych oraz restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji w odniesieniu do instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych oraz zmieniająca dyrektywę Rady 82/891/EWG i dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/24/WE, 2002/47/WE, 2004/25/WE, 2005/56/WE, 2007/36/WE, 2011/35/UE, 2012/30/UE i 2013/36/EU oraz rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1093/2010 i (UE) nr 648/2012, Dz.Urz. UE z dnia 12 czerwca 2014 r. L173/190–348.

²⁴ Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2015/63 z dnia 21 października 2014 r. uzupełniające dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/59/UE w odniesieniu do składek *ex ante* wnoszonych na rzecz mechanizmów finansowania restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji, Dz.Urz. UE z dnia 17 stycznia 2015 r. L 11/44–64.

²⁵ *Ibidem*, art. 10.

Tabela 1. Progi składek ryczałtowych dla małych instytucji określone przez rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2015/63 (w euro)

Wartość zobowiązań pomniejszonych o fundusze własne i zobowiązania gwarantowane instytucji zobowiązanej do zapłaty składki	Wartość aktywów instytucji zobowiązanej do zapłaty składki	Wartość rocznej składki ryczałtowej ^{a)}
Więcej niż 50 000 000	mniej niż 1 000 000 000	1000
Powyżej 50 000 000, ale nie więcej niż 100 000 000	mniej niż 1 000 000 000	2000
Powyżej 100 000 000, ale nie więcej niż 150 000 000	mniej niż 1 000 000 000	7000
Powyżej 150 000 000, ale nie więcej niż 200 000 000	mniej niż 1 000 000 000	15 000
Powyżej 200 000 000, ale nie więcej niż 250 000 000	mniej niż 1 000 000 000	26 000
Powyżej 250 000 000, ale nie więcej niż 300 000 000	mniej niż 1 000 000 000	50 000

^{a)} Jeżeli instytucja przedstawi wystarczające dowody, że kwota ryczałtowa jest wyższa niż składka wyznaczona w normalnym trybie, organ do spraw restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji stosuje niższą kwotę.

Źródło: Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2015/63 z dnia 21 października 2014 r. uzupełniające dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/59/UE w odniesieniu do składek *ex ante* wnoszonych na rzecz mechanizmów finansowania restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji, Dz.Urz. UE z dnia 17 stycznia 2015 r. L 11/44–64, art. 10.

Do 1 stycznia 2024 r. państwa członkowskie mogą także zezwolić instytucjom, których całkowita wartość aktywów nie przekracza 3 000 000 000 euro, aby zapłaciły kwotę ryczałtową w wysokości 50 000 euro za pierwsze 300 000 000 euro całkowitych zobowiązań, pomniejszonych o fundusze własne i depozyty gwarantowane²⁶.

Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) przewiduje pewne ulgi dla członków IPS: w ich przypadku z podstawy naliczania składek wyłączane są zobowiązania zaciągnięte na podstawie umowy zawartej z inną instytucją, która jest członkiem tego samego IPS, zmniejszeniu ulega także ekspozycja na dodatkowe czynniki ryzyka (uwzględniana w pozycji „dodatkowe wskaźniki ryzyka określone przez organ ds. restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji”)²⁷.

²⁶ *Ibidem*, art. 20 ust. 5.

²⁷ *Ibidem*, art. 5 st.1 lit. b), art. 6 ust. 5 lit. b) oraz Załącznik I.

MREL jest obliczany jako relacja funduszy własnych i zobowiązań kwalifikowalnych do łącznych zobowiązań i funduszy własnych instytucji²⁸. Zobowiązania kwalifikowalne (*eligible liabilities, bail-in-able liabilities*) to zobowiązania lub instrumenty kapitałowe niezaliczane do instrumentów w kapitale podstawowym Tier 1 ani instrumentów dodatkowych w Tier 1 lub Tier 2, które nie są wyłączone z procedury umorzenia lub konwersji długu. Instrumenty zaliczane do zobowiązań kwalifikowanych muszą spełniać określone warunki²⁹:

- muszą to być instrumenty wyemitowane i w pełni opłacone,
- wynikające z nich zobowiązanie nie może być należne samej instytucji, nie może być przez nią zabezpieczone ani gwarantowane,
- nabycie instrumentu nie może być finansowane bezpośrednio lub pośrednio przez instytucję kredytową ani firmę inwestycyjną,
- rezydualny termin zapadalności zobowiązania nie może być krótszy niż rok,
- zobowiązanie nie może wynikać z instrumentu pochodnego,
- zobowiązanie nie może wynikać z depozytu, który ma uprzywilejowaną pozycję w krajowej hierarchii roszczeń w postępowaniu upadłościowym.

W maju 2016 r. Komisja opublikowała regulacyjne standardy techniczne dotyczące zasad ustalania wspomnianego wymogu przez krajowe organy ds. restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji³⁰, zezwalając tym organom na wprowadzenie okresów przejściowych niezbędnych na dostosowania struktur bilansów podmiotów objętych MREL. Według przyjętych standardów kwota MREL powinna być tak skalkulowana, by w przypadku restrukturyzacji umorzenie lub konwersja zobowiązań kwalifikowalnych pozwalała na przywrócenie zdolności danej instytucji do spełniania odpowiednich wymogów kapitałowych przewidzianych pakietem CRDIV/CRR i zaufania rynkowego, przy uwzględnieniu modelu biznesowego, modelu finansowania i profilu ryzyka. Metodyka ustalona przez Komisję pozwala przypuszczać, że w przypadku banków spółdzielczych kwota zobowiązań kwalifikowalnych nie powinna być wyższa niż suma podstawowych wymogów kapitałowych; w niektórych przypadkach może ona być równa zero (jeżeli organ ds. restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji stwierdzi, że likwidacja instytucji w ramach zwykłego postępowania upadłościowego jest wykonalna oraz wiarygodna i nie ma dodatkowych przesłanek do ustalenia kwoty potencjalnego dokapitalizowania³¹).

W listopadzie 2016 r. Komisja Europejska przedstawiła projekt zmian do BRRD, przyjęty przez Parlament Europejski i Radę w grudniu 2017 r.³² (BRRD2). Nowa dy-

²⁸ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/59/EU..., *op. cit.*, art. 45 ust. 1.

²⁹ *Ibidem.*, art. 45 ust. 4.

³⁰ Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2016/1450 z dnia 23 maja 2016 r. uzupełniające dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/59/UE w odniesieniu do regulacyjnych standardów technicznych określających kryteria dotyczące metody ustalania wysokości minimalnego wymogu w zakresie funduszy własnych i zobowiązań kwalifikowalnych, Dz.Urz. UE z dnia 3 września 2016 r. L 237/1-9.

³¹ *Ibidem.*, art. 2 ust. 2.

³² Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/2399 z dnia 12 grudnia 2017 r. zmieniająca dyrektywę 2014/59/UE w odniesieniu do stopnia uprzywilejowania niezabezpieczonych instrumen-

rektywa przewiduje m.in. dostosowanie MREL do standardu TLAC³³ oraz – w celu zwiększenia prawidłowej wykonalności instrumentu *bail-in* – wprowadza nową kategorię długu głównego niezabezpieczonego (*non-preferred senior debt*), emitowanego dla wypełnienia obowiązku MREL, dla której przewidziano odrębne miejsce w hierarchii zobowiązań w standardowej procedurze upadłościowej (powyżej długu podporządkowanego i poniżej długu uprzywilejowanego)³⁴. Jedną z przyczyn wprowadzenia odrębnej kategorii długu było dotychczasowe jednolite traktowanie wierzycieli z tytułu różnego rodzaju instrumentów w dyrektywie (podlegających oraz niepodlegających umorzeniu lub konwersji), co mogło prowadzić do gorszego traktowania niektórych wierzycieli w procedurze *bail-in* niż w zwykłym postępowaniu upadłościowym.

1.3. PSD2

Znajdująca się w fazie implementacji dyrektywa PSD2 (Payment Services Directive)³⁵ ma doprowadzić do obniżenia kosztów przeprowadzania transakcji (m.in. przez wprowadzenie zakazu pobierania dodatkowych opłat za płatności konsumentką kartą płatniczą, standaryzację płatności, wykorzystanie nowych technologii i dopuszczenie nowych podmiotów do świadczenia pewnych kategorii usług płatniczych), podnieść bezpieczeństwo transakcji (m.in. poprzez dodatkowe procedury uwierzytelniające) oraz zwiększyć ochronę klientów (m.in. przez obniże-

tów dłużnych w hierarchii roszczeń w postępowaniu upadłościowym, Dz.Urz. UE z dnia 27 grudnia 2017 r., L 345/96–101.

³³ Podstawowe ustalenia dotyczące TLAC, po konsultacjach z Komitetem Bazylejskim, zostały opublikowane przez Radę Stabilności Finansowej 9 listopada 2015 r. Ustalenia te przyjęto tydzień później na szczycie G-20 w Turcji (por. *Zasady dotyczące zdolności do pokrywania strat i dokapitalizowania banków o globalnym znaczeniu systemowym objętych procedurą restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji. Podstawowe ustalenia dotyczące całkowitej zdolności do pokrycia strat (Principles on Loss-absorbing and Recapitalisation Capacity of Globally Systemically Important Banks (G-SIBs) in Resolution, Total Loss-absorbing Capacity (TLAC) Term sheet*), Rada Stabilności Finansowej, 9.11.2015). Standard TLAC, stanowiący uzupełnienie III Bazylejskiej Umowy Kapitałowej, został opublikowany przez Komitet Bazylejski w październiku 2016 r. (por. *Standard TLAC holdings. Amendments to the Basel III standard on the definition of capital*, Basel Committee on Banking Supervision, BIS, 2016, <https://www.bis.org/bcb/publ/d387.pdf> (dostęp: 09.12.2017)). Ze względu na to, że w pierwotnej wersji standard TLAC stanowił odpowiednik wymogu MREL i znajdował zastosowanie tylko w odniesieniu do G-SIBs, natomiast wymóg MREL dotyczy wszystkich banków Unii, G-SIBs podlegałyby i standardowi TLAC i MREL. Zrodziło to konieczność wypracowania ujednoliconego podejścia do obydwu standardów. Szerzej na temat standardu TLAC: A. Dobrzańska, J. Michalewicz, *Pokryzysowe regulacje w zakresie systemowo ważnych banków. Koniec problemu TBTF?*, „Bezpieczny Bank” 2017, 1 (66), s. 53 i 54.

³⁴ Szerzej: J. Ramotowski, *MREL będzie wyzwaniem dla banków i regulatorów*, „Obserwator Finansowy”, 10.01.2018, <https://www.obserwatorfinansowy.pl/tematyka/bankowosc/mrel-bedzie-wyzwaniem-dla-bankow-i-regulatorow/> (dostęp: 10.05.2018).

³⁵ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2366 z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego, zmieniająca dyrektywy 2002/65/WE, 2009/110/WE, 2013/36/UE i rozporządzenie (UE) nr 1093/2010 oraz uchylająca dyrektywę 2007/64/WE, Dz.Urz. UE z dnia 23 grudnia 2015 r. L 337/35–127.

nie progu partycypacji płatnika w stratach spowodowanych nieautoryzowanymi transakcjami ze 150 euro do 50 euro). Do najważniejszych zmian wprowadzonych przez dyrektywę można zaliczyć wprowadzenie nowej kategorii dostawców usług płatniczych (Third Party Payment Service Provider; TPP), którzy będą mogli świadczyć dwa nowe rodzaje usług płatniczych. Pierwszy to usługa inicjowania płatności (Payment Initiation Service; PIS)³⁶, drugi to usługa dostępu do informacji o rachunku (Account Information Service; AIS)³⁷. Zgodnie z postanowieniami PSD2 umożliwienie TPP dostępu do rachunków bankowych klientów (oczywiście za uprzednią zgodą tych ostatnich) powinno polegać na dostosowaniu się do standardów komunikacyjnych pomiędzy bankami a TPP. TPP oraz dostawcy usług płatniczych prowadzący rachunki – głównie banki – będą musiały porozumiewać się ze sobą za pomocą bezpiecznych i wydajnych kanałów komunikacji. Zasady konstrukcji takich kanałów zostały określone w uzupełniającym PSD2 Rozporządzeniu Delegowanym Komisji (UE) 2018/389³⁸. Państwa członkowskie UE zostały zobligowane do wprowadzenia przepisów PSD2 do wewnętrznych porządków prawnych do 13 stycznia 2018 r. Rozporządzenie Delegowane Komisji (UE) 2018/389 w zasadniczej części będzie obowiązywało od dnia 14 września 2019 r. (niektóre przepisy wchodzi w życie 14 marca 2019 r.).

2. Regulacje unijne a działalność banków spółdzielczych w Polsce

2.1. Pakiet CRDIV/CRR

Wdrażanie do polskiego porządku prawnego przepisów pakietu CRD IV/CRR w zakresie kształtowania przez banki bazy kapitałowej rozpoczęło się w połowie 2015 r., wraz z przyjęciem ustawy z 5 sierpnia 2015 r. o nadzorze makroostrożnościowym nad systemem finansowym i zarządzaniu kryzysowym w systemie

³⁶ TPP dostarczający PIS to pośrednicy techniczni, którzy zajmują się inicjowaniem przelewów bankowych. Podmioty tego typu w znaczny sposób przyczyniają się do usprawniania i ułatwiania dokonywania płatności w internecie. Z jednej strony maksymalnie automatyzują i upraszczają cały proces finalizacji przelewu, ale także gwarantują wygodę i bezpieczeństwo. Innowacyjne metody płatności oznaczają także niższe koszty obsługi transferów, co w pozytywny sposób może przyczynić się do kształtowania się cen towarów i usług nabywanych *online*.

³⁷ TPP dostarczający AIS specjalizują się w usługach polegających na gromadzeniu i porządkowaniu danych z różnych kont bankowych klienta w jednym miejscu. Oznacza to, że korzystając z jednego narzędzia klient może mieć wgląd na ekranie urządzenia mobilnego w swoje rachunki znajdujące się w kilku bankach. Rozwiązanie to pomaga zachować kontrolę oraz ułatwia zarządzanie zgromadzonymi środkami. Użytkownik nie musi się logować po kolei na swoje konta, które mogą mieć różne przeznaczenie i być rozsiane po kilku instytucjach.

³⁸ Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2018/389 z dnia 27 listopada 2017 r. uzupełniające dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2366 w odniesieniu do regulacyjnych standardów technicznych dotyczących silnego uwierzytelniania klienta i wspólnych i bezpiecznych otwartych standardów komunikacji, Dz.Urz. UE z 13 marca 2018 r., L 69/23–43.

finansowym³⁹, która w zasadniczej części weszła w życie 1 listopada 2015 r. Na mocy tej ustawy do Prawa bankowego wprowadzono stosowne odniesienia do rozporządzenia 575/2013, ponadto uregulowano w niej zasady tworzenia buforów kapitałowych (zabezpieczającego, antycyklicznego, instytucji o znaczeniu systemowym). Przepisy dostosowujące zasady funkcjonowania banków spółdzielczych do postanowień pakietu CRDIV/CRR weszły w życie 13 września 2015 r., na mocy nowelizacji ustawy o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających⁴⁰. Skutkami nowelizacji były m.in. zmiana zasad tworzenia funduszy własnych przez banki spółdzielcze oraz możliwość powoływania przez banki spółdzielcze i zrzeszające systemów ochrony instytucjonalnej lub zrzeszeń zintegrowanych (jednym z warunków, jakie muszą być spełnione przez wymienione systemy i zrzeszenia, jest utworzenie funduszu pomocowego zapewniającego wsparcie jego uczestników w przypadku problemów z wypłacalnością; ogólne zasady powoływania zrzeszeń zintegrowanych są jednak mniej restrykcyjne). W nowelizacji dopuszczono ograniczenie lub zawieszenie wypłat wypowiedzianych wkładów członkowskich (rozwiązanie dobrowolne) przez zarząd, jednak pod pewnymi warunkami. Kształt przyjętego rozwiązania miał negatywny wpływ na fundusze własne i współczynniki wypłacalności polskich banków spółdzielczych, gdyż zamknięty katalog przesłanek wstrzymania, bądź odmowy wypłaty udziałów nie stanowił podstawy do wpisania udziału członkowskiego na listę instrumentów EBA spełniających kryteria dla funduszy CET1. Zgodnie z CRR udziały wyemitowane w latach 2012–2013 nie mogły więc być ewidencjonowane w rachunku funduszy własnych banków spółdzielczych, a wyemitowany przed 31 grudnia 2011 r. fundusz udziałowy podlegał amortyzacji w okresie od 1 stycznia 2014 r. do 31 grudnia 2021 r. (w roku 2014 o 20%, a w pozostałych latach po 10%)⁴¹.

Zaliczenie funduszu udziałowego do CET1 stało się możliwe dopiero po kolejnej zmianie ustawy o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, do jakiej doszło w 2016 r.⁴², kiedy zarząd banku (na mocy odpowiednich zapisów w statucie) został bezwarunkowo uprawniony do ograniczenia lub wstrzymania zwrotu wpłat na udziały. Umieszczenie 1 grudnia 2016 r. udziałów członkowskich w polskich bankach spółdzielczych na liście EBA⁴³ potwierdziło, że tego typu instrumenty mogą spełniać wymogi rozporządzenia CRR, nie oznaczało natomiast, że w przypadku każdego banku mogą być automatycznie zaliczone do CET1. Od momentu podjęcia wspomnianej decyzji przez EBA, banki spółdzielcze, które za zgodą KNF dokonają stosownych zmian w statucie i zarejestrują te zmiany w KRS, mają prawo zaliczyć

³⁹ Ustawa z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nadzorze makroostrożnościowym nad systemem finansowym i zarządzaniu kryzysowym w systemie finansowym, Dz.U. z 2015 r., poz. 1513.

⁴⁰ Ustawa z dnia 25 czerwca 2015 r. o zmianie ustawy o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających, Dz.U. z 2015 r., poz. 1166.

⁴¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013..., *op. cit.*, art. 484 i 486.

⁴² Ustawa z dnia 7 grudnia 2000 r. o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających, Dz.U. z 2018 r., poz. 613, art. 10c w brzmieniu nadanym przez ustawę z dnia 10 czerwca 2016 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji, Dz.U. z 2016 r., poz. 996, art. 351 pkt 2.

⁴³ <https://www.eba.europa.eu/-/eba-updates-list-of-cet1-instruments> (dostęp: 22.04.2018).

do funduszy własnych udziały wniesione do 28 czerwca 2013 r. włącznie, bez konieczności uzyskania zgody KNF. Analogiczne zaliczenie udziałów wniesionych po tej dacie wymaga uzyskania zgody polskiego organu nadzoru⁴⁴. Zmiany w sposobie traktowania przez EBA udziałów członkowskich spowodowały, że duża część banków spółdzielczych w Polsce dokonała odpowiednich zapisów w statutach oraz zaliczenia całego funduszu udziałowego wniesionego do 28 czerwca 2013 r. włącznie do funduszy CET1. Wiązało się z odpowiednią korektą (wyzerowaniem) funduszu podlegającego amortyzacji oraz wzrostem funduszy własnych i współczynników wypłacalności sektora w roku 2016 i w I połowie roku 2017 (w wymienionych okresach banki spółdzielcze zaliczyły do CET1 odpowiednio 78,5 mln zł oraz 69,5 mln zł⁴⁵).

Zgodnie z regulacjami unijnymi oraz założeniami ustawy sektorowej, powołanie systemu ochrony instytucjonalnej umożliwiło bankom spółdzielczym m.in.⁴⁶:

- wyznaczanie i raportowanie jednej miary LCR dla całego zrzeszenia IPS;
- odstąpienie od stosowania pomniejszych funduszy własnych o przekroczenia limitów zaangażowań kapitałowych w ramach zrzeszeń IPS;
- zastosowanie 0% wagi ryzyka kredytowego na ekspozycje wewnątrz zrzeszenia, czyli zmniejszenie wymogu kapitałowego uczestników.

2.2. Dyrektywy w sprawie DGS oraz BRR

Dyrektywy w sprawie DGS oraz BRR do polskiego porządku prawnego wprowadziła ustawa z dnia 10 czerwca 2016 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji⁴⁷. Zgodnie z ustawą organem ds. przymusowej restrukturyzacji w naszym kraju stał się Bankowy Fundusz Gwarancyjny. Ustawa uregulowała szczegóły procesu przymusowej restrukturyzacji, w tym zasady współpracy BFG z Komisją Nadzoru Finansowego, Ministrem Finansów i Narodowym Bankiem Polskim oraz analogicznymi organami innych państw w przypadku procedury prowadzonej w odniesieniu do grup bankowych. Dotychczasowe kompetencje BFG i KNF zostały rozszerzone o te związane m.in. z procesem przygotowania i prowadzenia przymusowej restrukturyzacji. W myśl ustawy pobierana dotychczas od banków opłata ostrożnościowa zasilająca fundusz stabilizacyjny została zlikwidowana i zastąpiona składką na fundusz przymusowej restrukturyzacji banków. Banki krajowe (w tym banki spółdzielcze), oddziały banków zagranicznych oraz spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe (SKOK) zobligowano do wnoszenia składek finansujących system gwarantowania depozytów oraz przymusową restrukturyzację (składki zasilające fundusz przymusowej re-

⁴⁴ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013..., *op. cit.*, art. 26 ust. 3.

⁴⁵ *Informacja o sytuacji banków spółdzielczych i zrzeszających w I półroczu 2017 r.*, UKNF, Warszawa październik 2017 r., s. 32.

⁴⁶ *Informacja o sytuacji banków spółdzielczych i zrzeszających w 2015 r.*, Urząd Komisji Nadzoru Finansowego, Warszawa maj 2016, s. 28.

⁴⁷ Ustawa z dnia 10 czerwca 2016 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym..., *op. cit.*

strukturyzacji nałożono także na firmy inwestycyjne). W nowej ustawie o BFG określono ponadto minimalne i docelowe poziomy funduszy środków gwarantowanych oraz przymusowej restrukturyzacji, terminy osiągnięcia tych poziomów (zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie normami unijnymi), a także zasady wyznaczania minimalnego poziomu funduszy własnych i zobowiązań podlegających umorzeniu lub konwersji (MREL). MREL ustalany jest przez Bankowy Fundusz Gwarancyjny dla każdego podmiotu krajowego objętego wymogiem (banku, firmy inwestycyjnej lub kasy), po zasięgnięciu opinii Komisji Nadzoru Finansowego, z uwzględnieniem m.in. skali i rodzaju prowadzonej działalności oraz profilu ryzyka⁴⁸ (dla banków spółdzielczych oznacza to bardziej liberalne zasady kalkulacji).

Podobnie jak normy unijne, obowiązujące przepisy krajowe przewidują pewne ulgi dla członków IPS, jak:

- możliwość obniżenia wymiaru składek odprowadzanych na fundusz środków gwarantowanych⁴⁹;
- możliwość obniżenia wymiaru składek odprowadzanych na fundusz przymusowej restrukturyzacji banków⁵⁰;
- możliwość sporządzania grupowego planu naprawy (grupowe plany naprawy mogą sporządzać także zrzeszenia zintegrowane);
- ograniczenie zakresu podmiotowego lub przedmiotowego planu naprawy⁵¹.

Szczegółowej charakterystyki ulg dotyczących składek odprowadzanych przez członków instytucjonalnych systemów ochrony na fundusze środków gwarantowanych oraz przymusowej restrukturyzacji dokonano w tabeli 2.

⁴⁸ *Ibidem*, art. 97 ust. 2.

⁴⁹ *Ibidem*, art. 289 ust. 2 i 11; Rozporządzenie Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 27 grudnia 2016 r. w sprawie sposobu określania profilu ryzyka banków i oddziałów banków zagranicznych oraz uwzględniania tego profilu w wyznaczaniu składek na fundusz gwarancyjny banków, Dz.U. z 2017 r., poz. 40, §6.5 oraz Załącznik.

⁵⁰ Ustawa z dnia 10 czerwca 2016 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym..., *op. cit.*, art. 298 ust. 2, 4 i 5 oraz uchwała nr 67/2016 Rady Bankowego Funduszu Gwarancyjnego z dnia 21 grudnia 2016 r. w sprawie określenia szczegółowych zasad ustalania składek na fundusz przymusowej restrukturyzacji banków z późn. zm, §2, ust. 1 pkt 2 oraz Załącznik nr 1, <https://www.bfg.pl/uchwala-nr-672016-szczegolowe-zasady-ustalania-skladek-na-fundusz-przymusowej-restrukturyzacji-bankow/> (dostęp: 30.04.2018).

⁵¹ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe, Dz.U. z 2015 r. poz. 128 z późn. zm., art. 141o ust. 1 i art. 141p ust. 2 pkt 3 w brzmieniu nadanym przez ustawę z dnia 10 czerwca 2016 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym..., *op. cit.*, art. 347 pkt 17 b).

Tabela 2. Charakterystyka ulg w zakresie składek odprowadzanych przez członków IPS na fundusze środków gwarantowanych oraz przymusowej restrukturyzacji

Rodzaj składki	Formuła służąca do wyznaczania składek	Charakterystyka ulgi
Fundusz środków gwarantowanych	$Cb_i(t) = CR(t) \times [ARWb_i \times (1-U_i)] \times CDb_i(t-1)$ <p>gdzie: $Cb_i(t)$ – składka kwartalna lub nadzwyczajna banku i w kwartale t $CR(t)$ – stawka kwartalna lub nadzwyczajna w okresie t (taka sama dla wszystkich banków) $ARWb_i$ – całkowita waga ryzyka dla banku i wyznaczana na podstawie indywidualnych punktowych ocen ryzyka przypisanych poszczególnym wskaźnikom ryzyka wyodrębnionym w stosownym rozporządzeniu Ministra Rozwoju i Finansów U_i – procentowy poziom ulgi z tytułu przynależności do IPS CDb_i – środki gwarantowane zgromadzone w banku i na koniec kwartału $t-1$</p>	Zgodnie z regulacjami krajowymi, U_i przyjmuje wartość 50% dla banków, które w pierwszym dniu kwartału, za który należąca jest składka lub kwartału, w którym Rada Funduszu zobowiązała podmioty do wniesienia składek nadzwyczajnych, należały do IPS oraz wartość 0 dla pozostałych banków.
Fundusz przymusowej restrukturyzacji banków	$c_n = Cel * \frac{\frac{B_n}{\sum_{p=1}^N B_p} * \bar{R}_n}{\sum_{p=1}^N \left(\frac{B_p}{\sum_{q=1}^N B_q} * \bar{R}_p \right)}$ <p>gdzie: c_n – roczna składka wyznaczona dla instytucji n (oprócz instytucji odprowadzających składkę w formie ryczałtu oraz ryczałtowego komponentu składek niektórych instytucji) Cel – roczny poziom docelowy mechanizmu finansowania restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji określony przez organ ds. restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji (z wyjątkiem sumy składek wyznaczanych w postaci ryczałtu) p, q – instytucje N – liczba instytucji B_n – odpowiednio skorygowana kwota zobowiązań (z wyłączeniem funduszy własnych) pomniejszona o kwotę depozytów gwarantowanych instytucji n \bar{R}_n – odpowiednio przeskalowany złożony wskaźnik ryzyka instytucji n wyznaczony na podstawie cząstkowych wskaźników ryzyka określonych w rozporządzeniu delegowanym Komisji (UE) 2015/63</p>	<p>Na mocy regulacji unijnych przynależność do instytucjonalnego systemu ochrony:</p> <ul style="list-style-type: none"> • umożliwia wyłączenie z podstawy wyznaczania składek zobowiązań wobec członków tego samego IPS; • stanowi dodatkowy wskaźnik ryzyka uwzględniany przy kalkulacji składek, przyjmujący wartość ujemną. <p>Zgodnie z regulacjami wewnętrznymi, wspomnianemu dodatkowemu wskaźnikowi ryzyka przyporządkowano:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wagę 9%, • wartość 1000 dla podmiotów, które są uczestnikami systemu ochrony instytucjonalnej oraz wartość 1 dla pozostałych podmiotów.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Ustawa z dnia 10 czerwca 2016 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji, Dz.U. z 2016 r., poz. 996; Rozporządzenie Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 27 grudnia 2016 r. w sprawie sposobu określania profilu ryzyka banków i oddziałów banków zagranicznych oraz uwzględniania tego profilu

Źródło cd.:

w wyznaczaniu składek na fundusz gwarancyjny banków, Dz.U. z 2017 r., poz. 40, §6.5 oraz Załącznik; Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2015/63..., *op. cit.*, art. 5 ust 1b), art. 6 ust. 5 oraz Załącznik I; Uchwała nr 67/2016 Rady Bankowego Funduszu Gwarancyjnego z dnia 21 grudnia 2016 r. w sprawie określenia szczegółowych zasad ustalania składek na fundusz przymusowej restrukturyzacji banków z późn. zm, §2, ust. 1 pkt 2 oraz Załącznik nr 1, <https://www.bfg.pl/uchwala-nr-672016-szczegolowe-zasady-ustalania-skladek-na-fundusz-przymusowej-restrukturyzacji-bankow/> (dostęp: 30.04.2018).

Niezależnie od zasad przyznawania ulg, przy wyznaczaniu składek na fundusz przymusowej restrukturyzacji za 2017 r. wszystkie banki spółdzielcze spełniały kryteria dla opłat ryczałtowych⁵² (średnia wartość aktywów banku spółdzielczego w Polsce wynosiła 222 mln zł⁵³).

W lipcu 2017 r. Bankowy Fundusz Gwarancyjny przyjął i zaprezentował metodykę wyznaczania MREL przez polskie banki. Zgodnie z tą metodyką MREL kalkulowany jest w sposób następujący⁵⁴:

$$MREL = \frac{\text{kwota na pokrycie strat} + \text{kwota rekaptalizacji}}{\text{fundusze własne} + \text{zobowiązania}},$$

gdzie:

kwota na pokrycie strat = [łączny współczynnik kapitałowy ustalony zgodnie z art. 92 i 458 CRR (8%) + ewentualny dodatkowy wymóg kapitałowy ustalony przez KNF na podstawie art. 138 ust. 1 pkt 2 lub 2a) ustawy Prawo bankowe + bufor instytucji o znaczeniu systemowym] * łączna kwota ekspozycji na ryzyko wyznaczona na podstawie art. 92 ust. 2 i 3 CRR;

kwota rekaptalizacji = czynnik skalujący * [łączny współczynnik kapitałowy (8%) + ewentualny dodatkowy wymóg kapitałowy ustalony przez KNF + wymóg połączonego bufora] * łączna kwota ekspozycji na ryzyko;

czynnik skalujący:

- strategia *bail-in* → (1-kwota na pokrycie strat/łączna kwota ekspozycji na ryzyko),
- strategia przejścia → 55% (wybrane banki spółdzielcze) lub 70%;

fundusze własne – fundusze, o których mowa w art. 92 CRR;

zobowiązania – pasywa pomniejszone o kapitały własne i zobowiązania podporządkowane zaliczone do funduszy własnych;

łączna kwota ekspozycji na ryzyko banku – kwota obliczona na podstawie art. 92 ust. 3 i 4 CRR.

⁵² Z. Sokał, *Uwarunkowania wyznaczania składek na 2017 r.*, Warszawa 26 września 2016 r., https://www.bfg.pl/wp-content/uploads/2016/11/skladki_na_2017_r_bs-1.pdf (dostęp: 01.05.2017).

⁵³ Oszacowanie własne na podstawie danych KNF.

⁵⁴ *Metodyka wyznaczania poziomu MREL*, <https://www.bfg.pl/2017/07/21/metodologia-wyznaczania-poziomu-mrel-dla-bankow-komercyjnych/> (dostęp: 01.05.2018).

Z punktu widzenia banków spółdzielczych istotne jest uzależnienie przez BFG poziomu MREL od wskazanego w planie przymusowej restrukturyzacji preferowanego rozwiązania w przypadku zagrożenia upadłością danego podmiotu: jeśli plan restrukturyzacji przewiduje likwidację w ramach standardowej procedury upadłościowej (a tego należy spodziewać się w przypadku dużej części banków spółdzielczych), MREL jest określany na poziomie obowiązujących wymogów kapitałowych⁵⁵. Plany przymusowej restrukturyzacji banków w Polsce (35 banków komercyjnych i 555 banków spółdzielczych) zostały opracowane przez BFG w październiku 2017 r. (czyli w ciągu roku od wejścia w życie ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji)⁵⁶. Plany te nie są podawane do wiadomości publicznej, jednak, zdaniem niektórych ekspertów, w przypadku banków spółdzielczych MREL to nie więcej niż 1,5 wymogu kapitałowego⁵⁷. Podejście BFG do sposobu kalkulacji MREL będzie podlegało przeglądowi po wdrożeniu BRRD2 – stosowny projekt zmian do ustaw o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji oraz Prawo upadłościowe został już opracowany⁵⁸ i powinien zostać przyjęty przez Radę Ministrów w III kwartale 2018 r.

2.3. PSD2

Co prawda państwa członkowskie UE zostały zobligowane do wprowadzenia przepisów PSD2 do wewnętrznych porządków prawnych do 13 stycznia 2018 r., jednak w Polsce nie udało się dotrzymać tego terminu. Rządowy projekt nowelizacji ustawy o usługach płatniczych implementujący wspomnianą dyrektywę do polskiego porządku prawnego został w dniu 22 marca 2018 r. przyjęty przez Sejm RP, a 28 maja 2018 r. podpisany przez Prezydenta RP. Ustawa weszła w życie 20 czerwca 2018 r.⁵⁹ Wcześniejsze nowelizacje ustawy o usługach płatniczych⁶⁰ służyły m.in. dostosowaniu polskich przepisów do wymogów rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2015/751⁶¹.

⁵⁵ *Ibidem*.

⁵⁶ *Banki planują upadłość, żeby jej uniknąć*, „Polska2041”, rozmowa J. Ramotowskiego ze Z. Sokalem, 23 grudnia 2017 r., <http://www.polska2041.pl/finanse/news-banki-planuja-upadlosc-zeby-jej-uniknac,nId,2481533> (dostęp: 01.05.2018).

⁵⁷ Stanowisko wiceprezesa BFG K. Brody [cyt. za:] J. Ramotowski, *Skomplikowane regulacje na najtrudniejsze bankowe sytuacje*, „Obserwator Finansowy”, 17 października 2017 r., <https://www.obserwatorfinansowy.pl/tematyka/bankowosc/skomplikowane-regulacje-na-najtrudniejsze-bankowe-sytuacje/> (dostęp: 01.05.2018).

⁵⁸ *Projekt ustawy o zmianie ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji oraz niektórych innych ustaw*, <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12308153> (dostęp: 10.05.2018).

⁵⁹ Ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. z 2018 r., poz. 1075.

⁶⁰ Ustawa z dnia 30 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. z 2016 r., poz. 1997.

⁶¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/751 z dnia 29 kwietnia 2015 r. w sprawie opłat *interchange* w odniesieniu do transakcji płatniczych realizowanych w oparciu o kartę, Dz.Urz. UE z dnia 19 maja 2015 r., L 123/1–15.

Obecnie trudno jednoznacznie określić, jakie będą konsekwencje wdrożenia znowelizowanych przepisów. Bardziej aktywne i dynamicznie rozwijające się podmioty dostrzegają zalety nowego porządku prawnego. Analitycy Deloitte przeprowadzili badania, w których uczestniczyło 90 banków z 17 krajów⁶² oraz klienci banków z sześciu krajów Europy Środkowej⁶³. Z badań wynika, że:

- prawie 30% banków w Polsce uważa, iż dyrektywa to dla nich szansa, a 43%, że nie będzie miała znaczącego wpływu na ich funkcjonowanie;
- 47% klientów banków w Polsce to osoby, które korzystają z usług bankowych tylko za pośrednictwem oddziałów, lub ich aktywność polega na posiadaniu konta i korzystaniu z karty płatniczej; 27% stanowią korzystający ze wszystkich, lub przynajmniej dwóch, kanałów dostępu, w tym jednego *online*; 26% stanowią klienci cyfrowi, którzy mają z bankiem kontakt tylko za pośrednictwem komputera lub smartfona.

Przytoczone statystyki na pierwszy rzut oka pozwalają wyciszyć obawy dotyczące przejścia tradycyjnych segmentów rynku bankowego przez TPP. Należałoby jednak postawić pytanie, jakie zagrożenia i szanse niesie za sobą wdrożenie PSD2 dla banków spółdzielczych. Zdaniem wiceprezesa ZBP W. Kicińskiego⁶⁴ zagrożenia te obejmują ryzyko związane z konstruowaniem sprawnych interfejsów bankowych API (Application Programming Interface) umożliwiających współpracę z systemami płatniczymi innych organizacji oraz otwarcie nie tylko na konkurencyjną ofertę ze strony TPP, ale również banków komercyjnych, zarówno w zakresie płatności, jak i pozostałych produktów.

Według wiceprezesa ZBP, reakcją na pierwsze z wymienionych zagrożeń powinna być centralizacja wysiłków i nakładów w bankach zrzeszających w celu przygotowania jednolitego i bezpiecznego rozwiązania informatycznego, i opierając się na tym aktywnym interfejsie dokonywanie rozliczeń przez krajową platformę umożliwiającą dostęp bankowym i niebankowym instytucjom płatniczym. W kontekście tej wypowiedzi pozytywnie należy ocenić aktywne uczestnictwo banków spółdzielczych obydwu funkcjonujących w Polsce zrzeszeń w tworzeniu standardu interfejsu komunikacyjnego między podmiotami prowadzącymi rachunki płatnicze ze stronami trzecimi – „Polish API”⁶⁵. Budowa sektorowego standardu Polish API ma na celu m.in. obniżenie kosztów wdrożenia wymogów dyrektywy PSD2 dla instytucji płatniczych oraz stron trzecich (dokumentacja standardu w wersji 1.0 została opublikowana 24 kwietnia 2018 r.⁶⁶; na wdrożenie API banki mają czas do połowy

⁶² *European PSD2 Survey: Voice of the Banks*, Deloitte, January 2018.

⁶³ *CEE PSD2 Survey: Voice of the Customer*, Deloitte, 2018.

⁶⁴ W. Kiciński, *Rewolucja w płatnościach*, „Rzeczpospolita”, 9 stycznia 2018 r., nr 6 (10946).

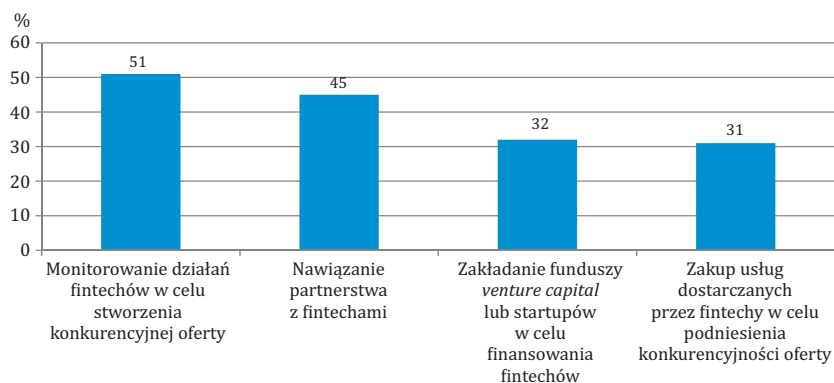
⁶⁵ Uczestnikami projektu były także Związek Banków Polskich wraz ze stowarzyszonymi bankami komercyjnymi i spółdzielczymi, Spółdzielcze Kasy Oszczędnościowo-Kredytowe, Polska Organizacja Niebankowych Instytucji Płatności wraz ze stowarzyszonymi firmami, Polska Izba Informatyki i Telekomunikacji, Polska Izba Ubezpieczeń, Krajowa Izba Rozliczeniowa, Biuro Informacji Kredytowej, Polski Standard Płatności; por. *O PolishAPI*, <https://polishapi.org/> (dostęp: 08.05.2018).

⁶⁶ <https://polishapi.org/dokumentacja-standardu/> (dostęp: 08.05.2018).

marca przyszłego roku, a okres testowy przewidziany jest najpóźniej na pierwszy kwartał 2019 r.⁶⁷).

Remedium na drugie zagrożenie (otwarcie na konkurencję ze strony TPP i banków komercyjnych) to zdaniem W. Kicińskiego, przygotowanie wspólnych działań pozwalających – poprzez efekt synergii – na zwiększenie konkurencyjności banków spółdzielczych. Pewnych wskazówek co do tego, jakie wspólne (czyli na poziomie zrzeszenia lub IPS) rozwiązania mogłyby być brane pod uwagę w dążeniu do zwiększenia konkurencyjności oferty, dostarcza raport PwC, dotyczący m.in. kierunków ewolucji rynku usług finansowych w dobie cyfryzacji. Z raportu wynika, że w warunkach presji konkurencyjnej tradycyjne instytucje pośrednictwa finansowego próbują na różne sposoby dyskutować innowacje, których źródłem są tzw. fintechy, czyli firmy zajmujące się projektowaniem i dostarczaniem zaawansowanych technologicznie usług finansowych. Co prawda zwykle banki traktują fintechy jako „poligony doświadczalne” testujące innowacje, jednak często też nawiązują partnerstwo z fintechami, zakładają fundusze *venture capital* lub start-upy w celu finansowania fintechów, ewentualnie zakupują usługi dostarczane przez fintechy (por. rysunek 1).

Rysunek 1. Działania tradycyjnych instytucji finansowych podejmowane wobec fintechów (% udzielonych odpowiedzi)

Źródło: *Global FinTech Report. Redrawing the Lines: Fintech's Growing Influence on Financial Services*, PwC, 2017 [cyt. za:] R. Włoch, K. Śledziwska, *Wpływ zmian technologicznych na pracowników sektora bankowego*, DELab UW, Warszawa 2018, s. 14.

⁶⁷ Równolegle w KIR trwają prace nad stworzeniem usług wspierających wspomniany standard, tzw. HUB PSD2. Jak zapewnia Krajowa Izba Rozliczeniowa: „Wdrożenie nowych usług będzie skoordynowane z harmonogramem wdrażania PSD2 w Polsce, upowszechnianiem Polish API oraz wejściem w życie regulacyjnych standardów technicznych, precyzujących szczegóły wymaganych interfejsów”; por. *KIR dostarczy usługi wspierające standard Polish API*, <https://www.kir.pl/o-nas/aktualnosci/kir-dostarczy-uslugi-wspierajace-standard-polish-api,217.html> (dostęp: 08.05.2018).

Ze względu na ograniczone możliwości finansowania nowych rozwiązań technologicznych przez banki spółdzielcze⁶⁸, niezadowalające wyniki sektora oraz konieczność szybkiej reakcji na zmieniające się oczekiwania klientów, szansą dla banków spółdzielczych wydaje się nawiązanie partnerstwa biznesowego z jednym lub kilkoma dostawcami usług cyfrowych. Partnerstwo takie⁶⁹ przynosi obopólne korzyści, pod warunkiem dokonania odpowiedniego podziału łańcucha wartości: banki mogą czerpać od fintechów nowe pomysły i rozwiązania, udostępniając w zamian bazy danych o klientach (fintechy to często niewielkie podmioty typu *start-up*, przez co ich słabą stroną jest brak sieci dystrybucji i brak doświadczenia biznesowego). Z racji tego, że – jak podkreśla W. Kiciński – powinny to być działania wspólne, efektywne wdrożenie proponowanego rozwiązania wymaga aktywnego uczestnictwa banków zrzeszających, które mogłyby pełnić funkcję katalizatorów i koordynatorów współpracy. Zarówno BPS SA, jak i SG-B Bank SA zdają się tę konieczność dostrzegać: w maju 2018 r. zamiar stworzenia akceleratora biznesu wiceprezes SGB-Bank SA J. Dąbrowski⁷⁰, a jednym z kluczowych elementów strategii BPS SA na lata 2018–2026 stało się powołanie Centrum Rozwoju Usług Zrzeszenia, którego celem jest budowa wspólnej infrastruktury IT oraz optymalizacja procesów biznesowych⁷¹.

3. Krajowe regulacje podatkowe

Od 1 lutego 2016 r. weszła w życie ustawa o podatku od niektórych instytucji finansowych⁷². Na mocy jej przepisów wprowadzono podatek od aktywów w wysokości 0,0366% podstawy opodatkowania miesięcznie, którym objęto banki krajowe, oddziały banków zagranicznych, oddziały instytucji kredytowych, SKOK, krajowe zakłady ubezpieczeń i zakłady reasekuracji, oddziały i główne oddziały zagranicznych zakładów ubezpieczeń i zakładów reasekuracji oraz instytucje pożyczkowe. Z podatku zwolniono banki państwowe i podmioty realizujące plany naprawy.

Idea podatku spotkała się z krytyką m.in. Narodowego Banku Polskiego, który w *Raporcie o stabilności systemu finansowego za 2016 r.* wskazywał na wiele potencjal-

⁶⁸ W 2013 roku nakłady na wartości niematerialne i prawne w relacji na zatrudnionego w bankach spółdzielczych stanowiły zaledwie 11,0% analogicznej wielkości w bankach komercyjnych, a realna wartość bilansowa tychże nakładów w roku 2014 była w bankach spółdzielczych niższa o 20,8% w stosunku do wartości z roku 2010 (por. R. Kata, *Zmiany w mikroekonomicznym i sektorowym modelu bankowości spółdzielczej w Polsce*, „Roczniki Naukowe”, tom XVIII, zeszyt 4, 2016, Stowarzyszenie Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu, s. 134).

⁶⁹ Współcześnie współpraca konkurentów w obszarach, w których żaden z nich nie ma przewagi konkurencyjnej, a wszyscy mogą podzielić się kosztami, nazywana jest konkuperacją lub kooperacją (*coopetition*). Termin zaczerpnięty z teorii gier.

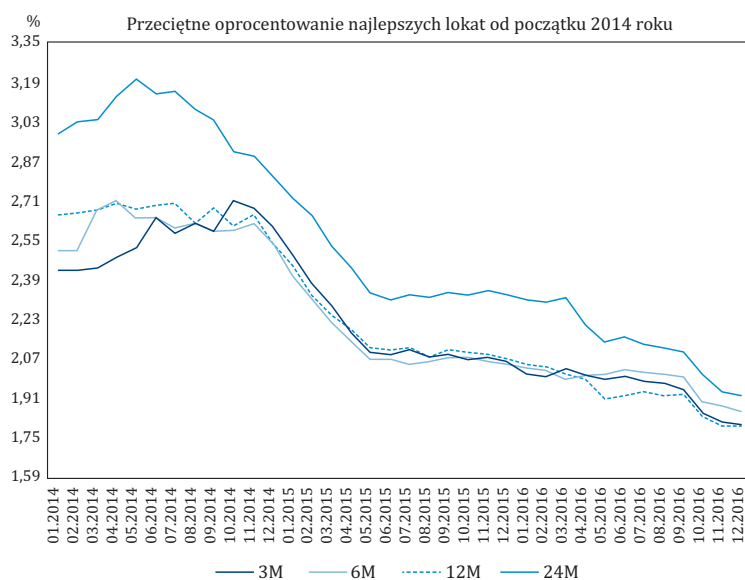
⁷⁰ *SGB chce stworzyć akcelerator biznesu, wyzwaniem jest fintech*, <https://www.money.pl/gielta/wiadomosci/artykul/sgb-chce-stworzyc-akcelerator-biznesu-136,0,2406792.html> (dostęp: 22.09.2018).

⁷¹ *Raport bieżący nr 21/2018. Informacja nt. zatwierdzenia Strategii Banku BPS SA oraz Grupy Kapitałowej w perspektywie do 2026 roku*, Zarząd Banku Polskiej Spółdzielczości SA, Warszawa 22 sierpnia 2018 r.

⁷² Ustawa z dnia 15 stycznia 2016 r. o podatku od niektórych instytucji finansowych, Dz.U. z 2016 r. poz. 68.

nych negatywnych skutków ustawy⁷³. Zdaniem NBP z negatywnymi konsekwencjami należy się liczyć zwłaszcza w przypadku banków słabszych; bank centralny przestrzegał też przed przenoszeniem konsekwencji dodatkowego opodatkowania na klientów. Według raportu KNF⁷⁴, w 2017 r. kwota zapłaconego podatku wyniosła 3630,5 mln zł, czyli o 432,5 mln zł więcej niż rok wcześniej. Na podstawie ogólnie dostępnych danych rynkowych można stwierdzić, że obawy NBP były w znacznej części uzasadnione: po wprowadzeniu podatku spadło średnie oprocentowanie lokat bankowych, natomiast wzrosły marże dla kredytów hipotecznych⁷⁵ (zob. rysunki 2–3).

Rysunek 2. Przeciętne oprocentowanie najlepszych lokat w polskich bankach w okresie styczeń 2014 r. – grudzień 2016 r.

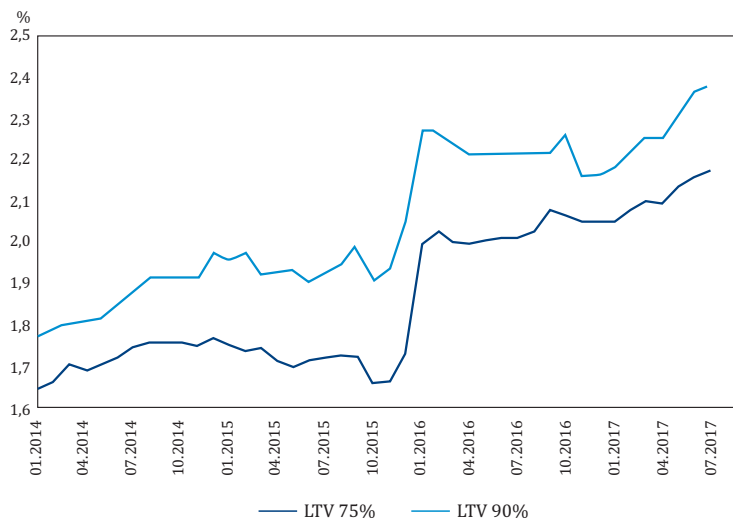
Źródło: <http://oszczednoscionline.pl/ranking-lokat-styczen-2016/> (dostęp: 11.01.2018).

⁷³ *Raport o stabilności systemu finansowego*, NBP, Warszawa luty 2016, s. 118–120.

⁷⁴ *Syntetyczna informacja na temat wpływu podatku od niektórych instytucji finansowych na sytuację banków komercyjnych*, UKNF, Warszawa luty 2018, s. 3 i 6.

⁷⁵ <http://polskabankowosc.com.pl/> (dostęp: 11.05.2018).

Rysunek 3. Średnia marża w ofertach kredytów hipotecznych w Polsce w okresie styczeń 2014 r. – lipiec 2017 r.*

*] Typowy kredyt na kwotę 300 tys. PLN

Źródło: Raport Metrohouse i Expandera, lipiec 2017 r. [cyt. za] D. Słomski, *Marże banków najwyższe od lat. Na coraz droższe kredyty chętnych i tak nie brakuje*, <https://www.money.pl/gospodarka/wiadomosci/artukul/kredyty-mieszkaniowe-hipoteczne,163,0,2346403.html> (dostęp: 11.05.2018).

Ze względu na konstrukcję nowych przepisów, wspomniane uregulowania wzmocniły pozycję konkurencyjną sektora banków spółdzielczych: dla banków krajowych, banków zagranicznych i oddziałów instytucji kredytowych za podstawę opodatkowania przyjęto bowiem nadwyżkę aktywów ponad 4 mld zł (żaden bank spółdzielczy nie dysponuje takimi aktywami), pomniejszoną o wartość funduszy własnych, papierów skarbowych w portfelu i aktywów nabytych od NBP stanowiących zabezpieczenie kredytu refinansowego; w przypadku banków spółdzielczych pomniejszenia objęły także środki utrzymywane na rachunkach w bankach zrzeszających. Podatku nie zapłacił więc żaden z banków spółdzielczych, natomiast zapłaciło go 18 banków komercyjnych i 3 oddziały instytucji kredytowych⁷⁶.

Zmiany w przepisach podatkowych obowiązujących polskie banki przewiduje również wspomniany już projekt zmian do ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji oraz niektórych innych ustaw⁷⁷. W projekcie proponuje się, aby środki otrzymane od BFG w celu przejęcia praw udziałowych nie stanowiły przychodów podmiotów przejmujących, zaś środki otrzymane przez te podmioty w związku z realizacją gwarancji udzielonej przez BFG podlegały zwolnieniom podatkowym. Wspomniane zapisy mają zwiększyć sprawność

⁷⁶ Syntetyczna informacja na temat wpływu podatku od niektórych instytucji finansowych..., *op. cit.*, s. 3.

⁷⁷ Projekt ustawy o zmianie ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym..., *op. cit.*, art. 2 pkt 1)–2).

i efektywność procesów restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji. Przesłanką do uruchomienia procedury *resolution* jest m.in. „interes publiczny”⁷⁸, tak więc beneficjentami nowelizacji wydają się głównie duże banki komercyjne występujące w charakterze podmiotów przejmujących. Nie można jednak wykluczyć uruchomienia procedury także w odniesieniu do banków spółdzielczych, zwłaszcza gdyby: 1) na skutek ekspozycji na wspólne czynniki ryzyka doszło do zagrożenia wypłacalności kilku z nich (przykład hiszpańskich *cajas* w czasie ostatniego kryzysu finansowego), 2) w wyniku upadłości dużego banku wysokość wypłat z funduszu środków gwarantowanych zachwiała stabilnością całego sektora. W obydwu przypadkach w roli podmiotów przejmujących mogą wystąpić także większe banki spółdzielcze.

Najwięcej kontrowersji budzi interpretacja przepisów ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych w zakresie zaliczania do kosztów uzyskania przychodów wydatków z tytułu składek na fundusz pomocowy IPS. W obecnym kształcie ustawy możliwość taka nie została wyrażona *explicite*⁷⁹ (choć zawierała ją pierwotna wersja projektu zmian do ustawy o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających oraz niektórych innych ustaw). Banki spółdzielcze często dokonywały wspomnianego zaliczenia, co było kwestionowane przez niektóre organy podatkowe⁸⁰. Jedną z interpretacji dokonanych przez stosowne organy, zaskarżoną do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Poznaniu, została uchylona⁸¹, gdyż sąd uznał m.in., że: 1) uznanie wydatku za koszt podatkowy stanowi element konstrukcji tego podatku i nie jest preferencją (tzn. jest to żadne szczególne uprawnienie, za które należy uznać ulgi i zwolnienia podatkowe), 2) kwalifikacja wydatku opierała się na obiektywnej ocenie, czy wydatek może przyczynić się do realizacji pożądanego celu, 3) banki, które nie spełniają wymogu pokrycia płynności krótkoterminowej są obowiązane do przystąpienia do systemu ochrony instytucjonalnej – zasada dobrowolności członkostwa zachowana jest w tym przypadku jedynie w kwestii wyboru konkretnego IPS. Stworzyło to precedens, który uwydatnił problem niejednoznaczności przepisów podatkowych i wskazał na konieczność ich bardziej przejrzystej konstrukcji.

4. Instytucjonalne systemy ochrony

Ze względu na liczne korzyści związane z tworzeniem systemów ochrony instytucjonalnej, zarówno zrzeszenie SGB-Bank SA, jak i zrzeszenie BPS SA wystąpiły do KNF z wnioskami o wydanie zgody na ich powołanie. Stosowne zezwolenia zostały wydane pod koniec 2015 r. Na dzień 30 września 2017 r. liczba uczestników IPS

⁷⁸ Ustawa z dnia 10 czerwca 2016 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym..., *op. cit.*, art. 101 ust. 7 pkt 3).

⁷⁹ Ustawa po podatku dochodowym od osób prawnych, Dz.U. z 1992 r. Nr 21, poz. 86 z późn. zm., art. 15 ust. 1.

⁸⁰ Np. <https://www.podatki.biz/interpretacje/0391700.txt> (dostęp: 11.05.2018); <https://interpretacje-podatkowe.org/przychod/0115-kdit2-3-4010-352-2017-2-ps> (dostęp: 11.05.2018).

⁸¹ Wyrok WSA w Poznaniu z dnia 23 listopada 2017 r. (I SA/Po 723/17).

wynosiła 485 (na 554 banków spółdzielczych). Podmioty te skupiały 87,6% ogólnej liczby i 80% aktywów sektora banków spółdzielczych⁸². Z raportów KNF wynika, że przystąpienie do IPS istotnie wpłynęło na wskaźniki płynności i współczynniki adekwatności kapitałowej podmiotów uczestniczących. Skonsolidowane wskaźniki płynności i adekwatności kapitałowej systemów ochrony instytucjonalnej funkcjonujących w Polsce pokazuje tabela 3. Współczynnik wypłacalności najszybciej wzrastał w tej grupie banków, które przystąpiły do IPS, a na koniec września 2017 r. wszystkie banki uczestniczące w IPS spełniały indywidualną lub grupową normę LCR⁸³ (choć na poziomie sektora w 118 podmiotach indywidualny wskaźnik LCR utrzymywał się poniżej regulacyjnego minimum⁸⁴). Wyższe wskaźniki płynności i adekwatności kapitałowej charakteryzowały system ochrony BPS, który skupiał też większą liczbę uczestników (według stanu na koniec września 2017 r. członkami tego systemu były 288 banki, wobec 197 instytucji członkowskich IPS SGB⁸⁵).

Tabela 3. Wskaźniki płynności i adekwatności kapitałowej IPS w Polsce w okresie grudzień 2015 r. – wrzesień 2017 r.

Wskaźnik/IPS	IPS BPS			IPS SGB		
	31.12.2015	31.12.2016	30.09.2017	31.12.2015	31.12.2016	30.09.2017
LCR (%)	134,1	177,0	163,0	237,1	230,0	230,0
Współczynnik wypłacalności (%)	16,2	17,7	17,7	16,0	18,0	18,1
Współczynnik kapitału podstawowego Tier 1 (%)	15,4	16,6	16,8	15,5	17,5	17,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Informacja o sytuacji banków spółdzielczych i zrzeszających w 2015 r.*, Urząd Komisji Nadzoru Finansowego, Warszawa maj 2016 r., s. 30 i 33; *Informacja o sytuacji banków spółdzielczych i zrzeszających w 2016 r.*, UKNF, Warszawa maj 2017, s. 30 i 31 oraz *Informacja o sytuacji banków spółdzielczych i zrzeszających w III kwartale 2017 r.*, UKNF, Warszawa grudzień 2017 r., s. 31 i 32.

Według stanu na 30 września 2017 r. poza IPS funkcjonowało 69 podmiotów (w tym dwa działające samodzielnie: Krakowski Bank Spółdzielczy i Bank Spółdzielczy w Brodnicy)⁸⁶. Decyzje o nieprzystępowaniu do systemów ochrony w większości podyktowane były niemożnością spełnienia wymogów stawianych członkom tych

⁸² *Informacja o sytuacji banków spółdzielczych i zrzeszających w III kwartale 2017 r.*, op. cit., s. 3.

⁸³ *Ibidem*, s. 30–31.

⁸⁴ *Raport o stabilności systemu finansowego*, NBP, Warszawa grudzień 2017, s. 63.

⁸⁵ *Informacja o sytuacji banków spółdzielczych i zrzeszających w III kwartale 2017 r.*, op. cit., s. 3.

⁸⁶ *Ibidem*.

struktur określonych w rozporządzeniu (UE) 575/2013⁸⁷, chociaż w dyskursie publicznym często pojawiały się opinie, że systemy ochrony ograniczają autonomię uczestników. 56 banków spółdzielczych, które nie zdecydowały się na członkostwo w instytucjonalnych systemach ochrony (jeden ze zrzeszenia SGB, 55 ze zrzeszenia BPS), zadeklarowało gotowość utworzenia zrzeszenia zintegrowanego. Ta grupa 20 października 2016 r. złożyła do KNF wnioski o wyrażenie zgody na utworzenie Polskiego Banku Apeksowego, która to zgoda została wydana 21 listopada 2017 r.⁸⁸ Działalność nowo powołanego banku ma być ograniczona do obsługi finansowej zrzeszenia; bank nie będzie prowadził komercyjnej działalności depozytowo-kredytowej ani otwierał placówek⁸⁹, natomiast wszelkie umocowane prawem usługi będzie świadczył ze swej siedziby w Raszynie.

Ewentualne powołanie zrzeszenia zintegrowanego rodzi wiele kontrowersji, podyktowanych głównie obawami o przyszłą stabilność sektora banków spółdzielczych. Chociaż w okresie grudzień 2015 r.–wrzesień 2017 r. wszystkie banki funkcjonujące poza IPS spełniały indywidualną normę LCR, banki te, w porównaniu z podmiotami, które przystąpiły do systemów ochrony instytucjonalnej, cechowały⁹⁰:

- niekorzystna struktura portfela należności od sektora niefinansowego i samorządowego (w portfelu tym obserwowano znacznie wyższy udział należności od przedsiębiorstw i wyższy udział należności zagrożonych) oraz niższy poziom rezerw utworzonych na należności zagrożone (kalkulowanych na podstawie PSR),
- wyższy udział instrumentów dłużnych i kapitałowych w sumie bilansowej,
- niższe wskaźniki adekwatności kapitałowej i wyższy udział funduszy uzupełniających Tier 2 w funduszach własnych,
- większe wahania wskaźników efektywności finansowej (C/I, ROA i ROE).

Podstawowe wskaźniki finansowe banków spółdzielczych w podziale na grupy według stanu na koniec września 2017 r. przedstawiono w tabeli 4, natomiast wahania wskaźników efektywności finansowej w tychże bankach w okresie IVQ2015-IIIQ 2017 – na rysunku 4.

⁸⁷ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013, *op. cit.*, art. 113 ust. 7.

⁸⁸ *Komunikat z 375. posiedzenia Komisji Nadzoru Finansowego w dniu 21 listopada 2017 r.*, https://www.knf.gov.pl/knf/pl/komponenty/img/Komunikat_KNF_21_11_2017_60170.pdf (dostęp: 22.04.2018).

⁸⁹ Zakres działalności banków apeksowych ogranicza się do wykonywania czynności zapewniających prawidłowe funkcjonowanie zrzeszenia, a jego kapitał założycielski stanowi dwukrotność minimum kapitałowego przewidzianego dla banków komercyjnych w ustawie Prawo bankowe (por. Ustawa z dnia 7 grudnia 2000 r. funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających, art. 2 pkt 2, stanowiąca załącznik do obwieszczenia Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 19 października 2016 r., Dz.U. z 2016 r., poz. 1826, wersja ujednolicona).

⁹⁰ *Informacja o sytuacji banków spółdzielczych i zrzeszających za lata 2015–III kwartał 2017*, UKNF, Warszawa maj 2016 [maj 2017, październik 2017, grudzień 2017].

Tabela 4. Wybrane wskaźniki finansowe polskich banków spółdzielczych w podziale na grupy (według stanu na koniec września 2017 r.; w %)

Banki spółdzielcze w podziale na grupy	1	2	3	4	5
IPS BPS	42,9	6,6	32,4	16,3	65,2
IPS SGB	33,8	4,7	33,0	2,4	67,0
Poza IPS	51,4	13,5	25,3	23,4	64,7
Banki spółdzielcze w podziale na grupy	6	7	8	9	10
IPS BPS	0,7	7,3	16,8	0,9	17,7
IPS SGB	0,6	5,7	17,6	0,5	18,1
Poza IPS	0,7	8,2	13,6	1,8	15,4

1 – udział należności od przedsiębiorstw i przedsiębiorców indywidualnych w portfelu kredytowym; 2 – udział należności zagrożonych w portfelu kredytowym; 3 – wskaźnik wyzerowania należności zagrożonych; 4 – udział instrumentów dłużnych i kapitałowych w sumie bilansowej; 5 – C/I; 6 – ROA; 7 – ROE; 8 – współczynnik Tier 1; 9 – współczynnik Tier 2; 10 – łączny współczynnik kapitałowy

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych KNF zamieszczonych w: *Informacja o sytuacji banków spółdzielczych i zrzeszających w III kwartale 2017 r.*, UKNF, Warszawa grudzień 2017 r.

Rysunek 4. Wskaźniki efektywności finansowej polskich banków spółdzielczych w podziale na grupy (IVQ 2015-IIIQ 2017; w %)

Źródło: *Informacja o sytuacji banków spółdzielczych i zrzeszających w III kwartale 2017 r.*, UKNF, Warszawa grudzień 2017 r., s. 24.

Problem stabilności sektora banków spółdzielczych wydaje się tym bardziej aktualny, że konsekwencją wprowadzenia zmian do *ustawy o funkcjonowaniu banków spółdzielczych...* będzie zakończenie działalności zrzeszeń w obecnej postaci. Zgodnie z ustawą, w zrzeszeniu, w którym zostały utworzone system ochrony lub zrzeszenie zintegrowane, dotychczasowa umowa zrzeszenia w odniesieniu do banków, które nie przystąpiły do tych struktur, wygasa w terminie 36 miesięcy od dnia zawarcia umowy systemu ochrony lub zrzeszenia zintegrowanego⁹¹. Oznacza to, że banki spółdzielcze, które nie są członkami IPS, mają czas na podjęcie decyzji dotyczącej strategii swojego dalszego działania do dnia 23 listopada 2018 r. – w przypadku banków zrzeszenia SGB – oraz do 31 grudnia 2018 r. – w przypadku banków zrzeszenia BPS.

Podsumowanie

Jednym z czynników, który w znaczącym zakresie oddziałuje na kierunki ewolucji sektora bankowości spółdzielczej w Polsce, jest nowy porządek prawny ustanowiony w trosce o stabilność systemu finansowego Unii Europejskiej. Na podstawie analizy wpływu wybranych unijnych i krajowych regulacji pokryzysowych na sektor bankowości spółdzielczej w Polsce można sformułować trzy wnioski końcowe.

Po pierwsze, w dotychczasowych rozwiązaniach regulacyjnych nakładających na wszystkie banki dodatkowe obciążenia, przywileje przewidziano głównie dla członków IPS, natomiast w nowym porządku prawnym w ograniczonym stopniu zastosowano regułę proporcjonalności. Ograniczony zakres wspomnianej reguły przejawia się przede wszystkim w uproszczonych obowiązkach sprawozdawczych wynikających z pakietu CRDIV/CRR, sposobie kalkulacji składek na fundusz przymusowej restrukturyzacji banków i sposobie konstrukcji MREL (powiązanie wymogów w tym zakresie ze skalą ryzyka lub wielkością banku). W opinii przedstawicieli środowiska, ze względu na niewielką skalę działalności banków spółdzielczych i charakteryzujące je relatywnie duże zatrudnienie, istniejące obciążenia skutecznie tłumią potencjał rozwojowy sektora⁹². Przegląd obowiązujących regulacji dokonany przez Komisję Europejską wykazał, że pożądane kierunki zmian to m.in. bardziej precyzyjne dostosowanie wymogów sprawozdawczych do wielkości instytucji, jej charakteru (instytucja notowana bądź nienotowana) oraz wielkości jej portfela handlowego, wprowadzenie progów uzasadniających wypłatę części zmiennej wynagrodzenia kadry zarządzającej w instrumentach finansowych (ewentualnie odroczenie wypłaty tejże części) oraz objęcie małych instytucji uproszczonymi za-

⁹¹ Ustawa z dnia 7 grudnia 2000 r. o funkcjonowaniu..., *op. cit.*, art. 22b ust. 12 oraz 22o ust. 12 (artykuły w brzmieniu nadanym przez ustawę z dnia 25 czerwca 2015 r. o zmianie ustawy o funkcjonowaniu..., *op. cit.*).

⁹² Przykładowo dla banków zrzeszonych w grupie BPS opłaty na BFG wyniosły w 2015 roku 197,1 mln zł, co stanowiło 7,7% ich wyniku na działalności bankowej oraz 40,0% ich zysku brutto. Wszystkie obciążenia wynosiły 317,0 mln zł, czyli 64,0% zysku brutto omawianej grupy (R. Kata, *Zmiany...*, *op. cit.*, s. 133).

sadami wyznaczania normy płynności krótkoterminowej. Większość tych postulatów uwzględniono w projekcie nowelizacji pakietu CRDIV/CRR⁹³. Jego wdrożenie może pozytywnie wpłynąć na sytuację finansową zwłaszcza tych podmiotów, które wybierają alternatywny w stosunku do IPS model integracji, a co za tym idzie – na stabilność całego sektora banków spółdzielczych.

Po drugie, ze względu na przywileje wynikające z obowiązujących regulacji, ewolucja modelu organizacyjnego sektora bankowości spółdzielczej w Polsce w kierunku IPS wydaje się nieunikniona. Po dwóch latach od momentu ustawowego wprowadzenia możliwości powoływania spółdzielczych systemów ochrony, aktywa ich instytucji członkowskich skupiały 87,6% ogólnej liczby i 80% aktywów sektora banków spółdzielczych. Jak wynika z dotychczasowych obserwacji – zmiana charakteru zrzeszeń dokonała się z korzyścią dla klientów banków i systemu finansowego (jednym z czynników negatywnie oddziałujących na efektywność IPS jest niejednoznaczność krajowych przepisów podatkowych dotyczących zaliczania do kosztów uzyskania przychodów wydatków z tytułu składek na fundusz pomocowy). Według stanu na koniec września 2017 r. poza IPS pozostawało 67 podmiotów, które nie miały zgody KNF na samodzielne funkcjonowanie. Ideę utworzenia przez nie zrzeszenia zintegrowanego wokół Polskiego Banku Apeksowego należy uznać za wysoce ryzykowną. Powołanie tej struktury może osłabić trend wzrostowy sektora, jaki rozpoczął się w 2017 r., głównie z powodu: 1) słabszej kondycji finansowej potencjalnych członków zrzeszenia, 2) bardziej liberalnych wymogów adresowanych do zrzeszeń zintegrowanych, których konsekwencją jest znacznie mniejsza liczba przywilejów regulacyjnych, co z kolei ma bezpośrednie przełożenie na wyniki finansowe. Alternatywą nie jest też samodzielne działanie (w tym przypadku wcześniej musiałyby dojść do konsolidacji niektórych podmiotów), wiążące się z poważnymi wyzwaniem charakterystycznymi dla małych banków komercyjnych: samodzielnie funkcjonujące banki spółdzielcze byłyby jednymi z najmniejszych dostawców usług bankowych, które obowiązywałyby jednak restrykcyjne wymogi regulacyjne i które musiałyby pogodzić się z utratą pewnych segmentów rynku w związku z wystąpieniem ze zrzeszeń⁹⁴.

Po trzecie, należy stwierdzić, że w warunkach wzrastającej presji konkurencyjnej ze strony banków komercyjnych i TPP (co jest m.in. konsekwencją wdrożenia PSD2) do rozbudowania oferty i zwiększenia konkurencyjności polskich banków spółdzielczych może przyczynić się kooperacja z fintechami i wspólne (np. na poziomie IPS) wejście w segment innowacji technologicznych. Współpraca z fintechami pozwoliłaby na podział łańcucha wartości, natomiast wspólne przedsięwzięcia, monitorowane i koordynowane przez banki zrzeszające pozwoliłyby m.in. na osiągnięcie efektu synergii. O tym, że zarządzający bankami spółdzielczymi i zrzesza-

⁹³ Por. *Wniosek. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniająca dyrektywę 2013/36/UE...*, *op. cit.*, art. 1 pkt 12 i 13 oraz *Wniosek. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniające rozporządzenie (UE) nr 575/2013...*, *op. cit.*, art. 1 pkt 41, 42, 45, 94, 115, 116.

⁹⁴ M. Zygierewicz, *Dylematy zmian instytucjonalnych w polskim sektorze banków spółdzielczych w świetle nowych europejskich regulacji nadzorczych oraz wyników ekonomicznych sektora*, „*Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska*”, Lublin-Polonia, Vol. XLVIII, 4, Sectio H, 2014, s. 281–282.

jącymi dostrzegają potrzebę podobnych zmian, świadczy uczestnictwo członków obydwu funkcjonujących w Polsce zrzeszeń w tworzeniu standardu interfejsu komunikacyjnego „Polish API” oraz podjęcie przez banki zrzeszające takich inicjatyw, jak stworzenie akceleratora biznesu (SGB-Bank) czy powołanie Centrum Rozwoju Usług Zrzeszenia (BPS).

Bibliografia

Publikacje zwarte, dokumenty i raporty

Basel III: A Global Regulatory Framework for More Resilient Banks and Banking Systems, Basel Committee on Banking Supervision, Bank for International Settlements, December 2010.

Basel III: International Framework for Liquidity Risk Measurement, Standards and Monitoring, Basel Committee on Banking Supervision, Bank for International Settlements, December 2010.

Basel III: The Net Stable Funding Ratio, Bank for International Settlements, October 2014.

CEE PSD2 Survey: Voice of the Customer, Deloitte, 2018.

European PSD2 Survey: Voice of the Banks, Deloitte, January 2018.

Global FinTech Report. Redrawing the Lines: Fintech's Growing Influence on Financial Services, PwC, 2017 [cyt. za:] R. Włoch, K. Śledziwska, *Wpływ zmian technologicznych na pracowników sektora bankowego*, DELab UW, Warszawa 2018.

Informacja o sytuacji banków spółdzielczych i zrzeszających za lata 2015–III kwartał 2017, UKNF, Warszawa maj 2016 [maj 2016, maj 2017, październik 2017, grudzień 2017].

Raport bieżący nr 21/2018. Informacja nt. zatwierdzenia Strategii Banku BPS SA oraz Grupy Kapitałowej w perspektywie do 2026 roku, Zarząd Banku Polskiej Spółdzielczości SA, Warszawa 22 sierpnia 2018 r.

Syntetyczna informacja na temat wpływu podatku od niektórych instytucji finansowych na sytuację banków komercyjnych, UKNF, Warszawa luty 2018.

Włoch R., Śledziwska K., *Wpływ zmian technologicznych na pracowników sektora bankowego*, DELab UW, Warszawa 2018.

Wyrok WSA w Poznaniu z dnia 23 listopada 2017 r. (I SA/Po 723/17).

Zasady dotyczące zdolności do pokrywania strat i dokapitalizowania banków o globalnym znaczeniu systemowym objętych procedurą restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji. Podstawowe ustalenia dotyczące całkowitej zdolności do pokrycia strat (Principles on Loss-absorbing and Recapitalisation Capacity of Globally Systemically Important Banks (G-SIBs) in Resolution, Total Loss-absorbing Capacity (TLAC) Term sheet), Rada Stabilności Finansowej, 9.11.2015.

Artykuły

Dobrzańska A., Michalewicz J., *Pokryzysowe regulacje w zakresie systemowo ważnych banków. Koniec problemu TBTF?*, „Bezpieczny Bank” 2017, 1 (66).

Kata R., *Zmiany w mikroekonomicznym i sektorowym modelu bankowości spółdzielczej w Polsce*, „Roczniki Naukowe”, tom XVIII, zeszyt 4, 2016, Stowarzyszenie Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu.

Kozak S., *Stabilność i dochodowość banków spółdzielczych w Polsce w czasie kryzysu rynków finansowych*, „Zeszyty Naukowe – Polityki Europejskie, Finanse i Marketing”, Nr 4 (53), 2010.

Zygierewicz M., *Dylematy zmian instytucjonalnych w polskim sektorze banków spółdzielczych w świetle nowych europejskich regulacji nadzorczych oraz wyników ekonomicznych sektora*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska”, Lublin-Polonia, Vol. XLVIII, 4, Sectio H, 2014.

Zygierewicz M., *Prawo: Proporcjonalność w CRDIV/CRR*, „Nowoczesny Bank Spółdzielczy”, 02/2018.

Akty prawne i projekty

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/36/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie warunków dopuszczenia instytucji kredytowych do działalności oraz nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i firmami inwestycyjnymi, zmieniająca dyrektywę 2002/87/WE i uchylająca dyrektywy 2006/48/WE i 2006/49/WE, Dz.Urz. UE z dnia 27 czerwca 2013 r. L 176/338–436.

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/49/UE z dnia 16 kwietnia 2014 r. w sprawie systemu gwarancji depozytów, Dz.Urz. UE z 12 czerwca 2014 r. L 173/149–178.

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/59/EU z dnia 15 maja 2014 r. ustanawiająca ramy na potrzeby prowadzenia działań naprawczych oraz restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji w odniesieniu do instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych oraz zmieniająca dyrektywę Rady 82/891/EWG i dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/24/WE, 2002/47/WE, 2004/25/WE, 2005/56/WE, 2007/36/WE, 2011/35/UE, 2012/30/UE i 2013/36/EU oraz rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1093/2010 i (UE) nr 648/2012, Dz.Urz. UE z dnia 12 czerwca 2014 r. L173/190–348.

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2366 z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego, zmieniająca dyrektywy 2002/65/WE, 2009/110/WE, 2013/36/UE i rozporządzenie (UE) nr 1093/2010 oraz uchylająca dyrektywę 2007/64/WE, Dz.Urz. UE z dnia 23 grudnia 2015 r. L 337/35–127.

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/2399 z dnia 12 grudnia 2017 r. zmieniająca dyrektywę 2014/59/UE w odniesieniu do stopnia uprzywilejowania niezabezpieczonych instrumentów dłużnych w hierarchii roszczeń w postępowaniu upadłościowym, Dz.Urz. UE z dnia 27 grudnia 2017 r. L 345/96–101.

Raport o stabilności systemu finansowego, NBP, Warszawa, luty 2016 [grudzień 2017].

Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2015/61 z dnia 10 października 2014 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 w odniesieniu do wymogu pokrycia wpływów netto dla instytucji kredytowych, Dz.Urz. UE z dnia 17 stycznia 2014 r. L 11/1–36.

Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2015/63 z dnia 21 października 2014 r. uzupełniające dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/59/UE w odniesieniu do składek

ex ante wnoszonych na rzecz mechanizmów finansowania restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji, Dz.Urz. UE z dnia 17 stycznia 2015 r. L 11/44–64.

Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2016/1450 z dnia 23 maja 2016 r. uzupełniające dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/59/UE w odniesieniu do regulacyjnych standardów technicznych określających kryteria dotyczące metody ustalania wysokości minimalnego wymogu w zakresie funduszy własnych i zobowiązań kwalifikowalnych, Dz.Urz. UE z dnia 3 września 2016 r. L 237/1–9.

Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2018/389 z dnia 27 listopada 2017 r. uzupełniające dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2366 w odniesieniu do regulacyjnych standardów technicznych dotyczących silnego uwierzytelniania klienta i wspólnych i bezpiecznych otwartych standardów komunikacji, Dz.Urz. UE z 13 marca 2018 r. L 69/23–43.

Rozporządzenie Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 27 grudnia 2016 r. w sprawie sposobu określania profilu ryzyka banków i oddziałów banków zagranicznych oraz uwzględniania tego profilu w wyznaczaniu składek na fundusz gwarancyjny banków, Dz.U. z 2017 r., poz. 40.

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012, Dz.Urz. UE z dnia 27 czerwca 2013 r. L 176/1–337.

Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 680/2014 z dnia 16 kwietnia 2014 r. ustanawiające wykonawcze standardy techniczne dotyczące sprawozdawczości nadzorczej instytucji zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013, Dz.Urz. UE z dnia 28 czerwca 2016 r. L 191/1–1861.

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/751 z dnia 29 kwietnia 2015 r. w sprawie opłat *interchange* w odniesieniu do transakcji płatniczych realizowanych w oparciu o kartę, Dz.Urz. UE z dnia 19 maja 2015 r. L 123/1–15.

Ustawa o podatku dochodowym od osób prawnych, Dz.U. z 1992 r. Nr 21, poz. 86 z późn. zm.

Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe, Dz.U. z 2015 r. poz. 128 z późn. zm.

Ustawa z dnia 7 grudnia 2000 r. o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających, art. 2 pkt 2, stanowiąca załącznik do obwieszczenia Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 19 października 2016 r., Dz.U. z 2016 r., poz. 1826, wersja ujednolicona.

Ustawa z dnia 25 czerwca 2015 r. o zmianie ustawy o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających, Dz.U. z 2015 r., poz. 1166.

Ustawa z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nadzorze makroostrożnościowym nad systemem finansowym i zarządzaniu kryzysowym w systemie finansowym, Dz.U. z 2015 r., poz. 1513.

Ustawa z dnia 15 stycznia 2016 r. o podatku od niektórych instytucji finansowych, Dz.U. z 2016 r. poz. 68.

Ustawa z dnia 10 czerwca 2016 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji, Dz.U. z 2016 r., poz. 996.

Ustawa z dnia 30 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. z 2016 r., poz. 1997.

Ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. z 2018 r., poz. 1075.

Wniosek. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniająca dyrektywę 2013/36/UE w odniesieniu do podmiotów wyłączonych, finansowych spółek holdingowych, finansowych spółek holdingowych o działalności mieszanej, wynagrodzeń, środków i uprawnień nadzorczych oraz środków ochrony kapitału, Komisja Europejska, Bruksela, dnia 23.11.2016 r., COM(2016) 854 final, 2016/0364 (COD).

Wniosek. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniające rozporządzenie (UE) nr 575/2013 w odniesieniu do wskaźnika dźwigni, wskaźnika stabilnego finansowania netto, wymogów w zakresie funduszy własnych i zobowiązań kwalifikowalnych, ryzyka kredytowego kontrahenta, ryzyka rynkowego, ekspozycji wobec kontrahentów centralnych, ekspozycji wobec przedsiębiorstw zbiorowego inwestowania, dużych ekspozycji, wymogów w zakresie sprawozdawczości i ujawniania informacji oraz zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012, Komisja Europejska, Bruksela, dnia 23.11.2016 r., COM(2016) 850 final, 2016/0360 (COD).

Źródła internetowe

Banki planują upadłość, żeby jej uniknąć, „Polska2041”, 23 grudnia 2017 r., <http://www.polska2041.pl/finanse/news-banki-planuja-upadlosc-zeby-jej-uniknac,nId,2481533> (dostęp: 01.05.2018).

<https://interpretacje-podatkowe.org/przychod/0115-kdit2-3-4010-352-2017-2-ps> (dostęp: 11.05.2018).

<https://polishapi.org/dokumentacja-standardu/> (dostęp: 08.05.2018).

<https://www.eba.europa.eu/-/eba-updates-list-of-cet1-instruments> (dostęp: 22.04.2018).

https://www.knf.gov.pl/crd/pakiet_crd4_banki_spoldzielcze.html (dostęp: 19.02.2017).

<https://www.podatki.biz/interpretacje/0391700.txt> (dostęp: 11.05.2018).

<http://oszczednoscionline.pl/ranking-lokat/> (dostęp: 11.01.2018).

KIR dostarczy usługi wspierające standard Polish API, <https://www.kir.pl/o-nas/aktualnosci/kir-dostarczy-uslugi-wspierajace-standard-polish-api,217.html> (dostęp: 08.05.2018).

Komunikat z 375. posiedzenia Komisji Nadzoru Finansowego w dniu 21 listopada 2017 r., https://www.knf.gov.pl/knf/pl/komponenty/img/Komunikat_KNF_21_11_2017_60170.pdf (dostęp: 22.04.2018).

Metodyka wyznaczania poziomu MREL, <https://www.bfg.pl/2017/07/21/metodologia-wyznaczania-poziomu-mrel-dla-bankow-komercyjnych/> (dostęp: 01.05.2018).

O PolishAPI, <https://polishapi.org/> (dostęp: 08.05.2018).

Poczet upadłych banków polskich, <https://www.bankier.pl/wiadomosc/Poczet-upadlych-bankow-polskich-Infografika-7482432.html> (dostęp: 12.05.2018).

Projekt ustawy o zmianie ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji oraz niektórych innych ustaw, <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12308153> (dostęp: 10.05.2018).

Ramotowski J., *MREL będzie wyzwaniem dla banków i regulatorów*, „Obserwator Finansowy”, 10.01.2018, <https://www.obserwatorfinansowy.pl/tematyka/bankowosc/mrel-bedzie-wyzwaniem-dla-bankow-i-regulatorow/> (dostęp: 10.05.2018).

Ramotowski J., *Skomplikowane regulacje na najtrudniejsze bankowe sytuacje*, „Obserwator Finansowy”, 17 października 2017 r., <https://www.obserwatorfinansowy.pl/tematyka/bankowosc/skomplikowane-regulacje-na-najtrudniejsze-bankowe-sytuacje/> (dostęp: 01.05.2018).

Raport Metrohouse i Expandera, lipiec 2017 r. [cyt. za] D. Słomski, *Marże banków najwyższe od lat. Na coraz droższe kredyty chętnych i tak nie brakuje*, <https://www.money.pl/gospodarka/wiadomosci/arttykul/kredyty-mieszkaniowe-hipoteczne,163,0,2346403.html> (dostęp: 11.05.2018).

SGB chce stworzyć akcelerator biznesu, wyzwaniem jest fintech, <https://www.money.pl/gielda/wiadomosci/arttykul/sgb-chce-stworzyc-akcelerator-biznesu,-136,0,2406792.html> (dostęp: 22.09.2018).

Sokal Z., *Uwarunkowania wyznaczania składek na 2017 r.*, Warszawa 26 września 2016 r., https://www.bfg.pl/wp-content/uploads/2016/11/skladki_na_2017_r_bs-1.pdf (dostęp: 01.05.2017).

Standard TLAC Holdings. Amendments to the Basel III Standard on The Definition of Capital, Basel Committee on Banking Supervision, BIS, 2016, <https://www.bis.org/bcbs/publ/d387.pdf> (dostęp: 09.12.2017).

Uchwała nr 67/2016 Rady Bankowego Funduszu Gwarancyjnego z dnia 21 grudnia 2016 r. w sprawie określenia szczegółowych zasad ustalania składek na fundusz przymusowej restrukturyzacji banków z późn. zm., <https://www.bfg.pl/uchwala-nr-672016-szczegolowe-zasady-ustalania-skladek-na-fundusz-przymusowej-restrukturyzacji-bankow/> (dostęp: 30.04.2018).